

HE 81/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 21 §:n sekä kaupparekisterilain 20 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liiketoimintakiellosta annettua lakia ja kaupparekisterilakia.

Ehdotuksen mukaan liiketoimintakieltoa määrittäessä voitaisiin kokonaisarvioinnissa huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan samoin kuin henkilön syyllistyminen liiketoiminnassa edellä tarkoitettussa valtiossa rikolliseen menettelyyn. Lisäksi säädettäisiin liiketoimintakieltoa koskevasta tietojenvaihdosta. Esitys liittyy yhtiöoikeutta koskevaan direktiiviin tehdyn muutoksen täytäntöönpanoon.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi selvennettäväksi kaupparekisterilaissa Finanssivalvonnan kuulemisesta säädettyä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	4
2.1 Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla	4
2.1.1 Yhtiöoikeusdirektiivin artiklan 13 i tavoitteet	4
2.1.2 Yhtiöoikeusdirektiivin artiklan 13 i sisältö	5
3 Nykytila ja sen arviointi	6
3.1 Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	13
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	13
4.2.2 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset	15
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	17
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	17
5.1.1 Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn kiellon liputtaminen kaupparekisterissä	17
5.1.2 Toisessa valtiossa määrätty kielto itsenäisenä liiketoimintakiellon määrittämisperusteena	17
5.1.3 Esitystä vastaava vaihtoehto ilman Euroopan talousaluetta koskevaa rajausta	19
5.2 Muiden jäsenvaltioiden toteuttamat tai suunnittelemat keinot	19
5.2.1 Liiketoimintakieltoa koskeva sääntely jäsenvaltioissa	19
5.2.2 Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon huomioiminen	19
6 Lausuntopalaute	21
7 Säännöskohtaiset perustelut	29
7.1 Laki liiketoimintakiellosta	29
7.2 Kaupparekisterilaki	34
8 Voimaantulo	34
9 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	34
10 Toimeenpano ja seuranta	34
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	35
LAKIEHDOTUKSET	42
1. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta	42
2. Laki kaupparekisterilain 20 §:n muuttamisesta	44
LIITTEET	45
RINNAKKAISTEKSTIT	45
1. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta	45
2. Laki kaupparekisterilain 20 §:n muuttamisesta	47

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon huomioiminen Suomessa ja liiketoimintakieltoa koskevien tietojen välittäminen jäsenvaltioiden välillä

Yhtiöoikeudesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä [\(EU\) 2017/1132](#) tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista (kodifikaatio). Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat 20.6.2019 antaneet [direktiivin \(EU\) 2019/1151](#) [direktiivin \(EU\) 2017/1132 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse digitaalisten välineiden ja prosessien käytöstä yhtiöoikeuden alla](#). Jäljempänä *yhtiöoikeusdirektiivillä* tarkoitetaan direktiiviä (EU) 2017/1132 tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista sellaisena kuin se on siihen tehtyjen muutosten jälkeen. Direktiivistä (EU) 2019/1151 käytetään nimitystä *digitalisointidirektiivi*.¹

Digitalisointidirektiivi on täytäntöönpantu pääosin laeilla, joita koskevat ehdotukset ovat sisältyneet hallituksen esitykseen [HE 151/2021 vp](#) eduskunnalle laeiksi kaupparekisterilain ja yritys- ja yhteisötietolain 4 §:n muuttamisesta. Esityksen mukaan siinä ehdotettiin digitalisointidirektiivistä yhtiöoikeusdirektiiviin johtuvat muutokset kansallisesti täytäntöön pantavaksi lukuun ottamatta jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa liiketoimintakiellossa olevista johtajista ja muissa jäsenvaltioissa määrättyjen liiketoimintakieltojen huomioimista Suomessa samoin kuin säännöstä koskien vaatimusta kaupparekisteriin toimitettavien asiakirjojen koneellisesti luettavasta ja koneellisen haun mahdollistavasta tai rakenteisesta muodosta.

Tämä esitys koskee digitalisointidirektiiviä siltä osin kuin kyse on liiketoimintakieltoa koskevien tietojen välittämisestä jäsenvaltioiden välillä samoin kuin tällaisen toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon huomioimisesta Suomessa. Siltä osin kuin kyse kaupparekisteriin toimitettavien asiakirjojen koneellisesti luettavasta ja koneellisen haun mahdollistavasta tai rakenteisesta muodosta, ei esitys sisällä ehdotuksia lainsäädännön muuttamiseksi, koska lainsäädännön arvioidaan täyttävän direktiivin vaatimuksen. Tässä esityksessä ei käydä uudelleen läpi digitalisointidirektiiviä muilta osin, vaan tiedot ilmenevät hallituksen esityksestä HE 151/2021 vp. Samoin digitalisointidirektiivin

¹ Digitalisointidirektiivin antamisen jälkeen yhtiöoikeusdirektiiviä on muutettu direktiivillä (EU) 2019/2121 direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajatylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta. Direktiivi on täytäntöönpantu laeilla, jotka sisältyivät hallituksen esitykseen HE 146/2022 vp eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ja hallituksen esitykseen 213/2022 vp henkilöstön aseman turvaamisesta yhtiöiden rajat ylittävässä sulautumisessa, jakautumisessa tai kotipaikan siirrossa koskeviksi lainsäädännöksi. Lisäksi yhtiöoikeusdirektiiviä on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/23 keskusvastapuolten elvytys- ja kriisiratkaisukehyksestä sekä asetusten (EU) N:o 1095/2010, (EU) N:o 648/2012, (EU) N:o 600/2014, (EU) N:o 806/2014 ja (EU) 2015/2365 sekä direktiivien 2002/47/EY, 2004/25/EY, 2007/36/EY, 2014/59/EU ja (EU) 2017/1132 muuttamisesta.

valmistelu on käyty läpi mainitussa hallituksen esityksessä. Aikaisemmin tehdyt muutokset on sisällytetty [uuteen kaupparekisterilakiin \(564/2023\)](#).²

Komissiolle on yhtiöoikeusdirektiivin 24 artiklassa delegoitu lainsäädäntövaltaa antaa tarkempia täytäntöönpanosäädöksiä koskien yritysrekistereiden yhteenliittämijärjestelmän kautta yritysrekistereiden välillä tapahtuvaa tietojenvaihtoa ja Euroopan oikeusportaalin kautta välitettäviä tietoja. Digitalisointidirektiivin täytäntöönpanoon liittyen on komissio 17.12.2020 antanut täytäntöönpanoasetuksen [\(EU\) 2020/2244](#) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1132 soveltamissäännöistä rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän edellyttämien teknisten eritelmien ja menettelyjen osalta ja komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/884 kumoamisesta. Täytäntöönpanoasetuksen 15 kappaleessa säädettiin liiketoimintakiellossa olevia johtajia koskevasta tietojenvaihdosta. Täytäntöönpanoasetus on sittemmin kumottu uudella täytäntöönpanoasetuksella [\(EU\) 2021/1042](#), jossa liiketoimintakieltoja koskevasta tietojenvaihdosta säädetään sen 16 luvussa.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä.

Esitysluonnos oli lausuntokierroksella 7.5-18.6.2024. Lausuntoja pyydettiin Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ltä, Finanssiala ry:ltä, Finanssivalvonnalta, Keskuskauppakamarilta, Konkursiasiamiehen toimistolta, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK:lta, oikeusministeriöltä, Oikeusrekisterikeskukselta, Osuustoimintakeskus Pellervo ry:ltä, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Perheyriyksen liitto ry:ltä, Poliisihallitukselta, sisäministeriöltä, Suomen Asianajajaliittoa, Suomen Syyttäjähdistys ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Tullilta, Tuomioistuinvirastolta, Valtakunnansyyttäjän toimistolta, Valtiovarainministeriöltä ja Verohallinnolta.

Lausunnon esityksen johdosta antoivat oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, Oikeusrekisterikeskus, Patentti- ja rekisterihallitus, Poliisihallitus, Syyttäjälaitos, Verohallinto, Tulli, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Juristiliitto (rek. Suomen Lakimiesliitto) ja Suomen Yrittäjät ry.

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen Asianajajaliitto ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.

Esitysluonnos on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa

<https://tem.fi/hankkeet-ja-saadossalvmlstelu> tunnuksella TEM068:00/2023

² [Hallituksen esitys HE 244/2022 vp eduskunnalle kaupparekisterilaksi ja elinkeinotoimintalaksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi](#)

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla

2.1.1 Yhtiöoikeusdirektiivin artiklan 13 i tavoitteet

Yhtiöoikeusdirektiiviä muuttaneen digitalisointidirektiivin johdanto-osan perustelukappaleen 23 mukaan *yhtiöiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisen varmistamiseksi jäsenvaltioiden olisi voitava estää petoksellinen toiminta tai muut väärinkäytökset kieltämällä henkilön nimittäminen yhtiön johtajaksi ottaen huomioon paitsi kyseisen henkilön aiempi toiminta alueellaan myös muiden jäsenvaltioiden toimittamat tiedot, jos kansallisessa lainsäädännössä näin säädetään. Sen vuoksi jäsenvaltioiden olisi sallittava pyytää tietoja muilta jäsenvaltioilta. Vastauksessa voitaisiin antaa joko tietoja voimassa olevasta liiketoimintakiellosta tai muita tietoja, jotka ovat merkityksellisiä pyynnön vastaanottaneessa jäsenvaltiossa liiketoimintakieltoon asettamisen kannalta. Tällaisten tietopyyntöjen olisi oltava mahdollisia rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän kautta. Jäsenvaltioiden olisi tältä osin voitava vapaasti valita, miten nämä tiedot on paras kerätä, esimerkiksi kokoamalla asiaankuuluvat tiedot rekistereistä tai muista paikoista, joissa näitä tietoja niiden kansallisten sääntöjen mukaisesti säilytetään, taikka luomalla erillisiä rekistereitä tai kaupparekistereihin erillisiä osia. Jos tarvitaan lisätietoja esimerkiksi liiketoimintakiellon pituudesta ja perusteista, jäsenvaltion olisi sallittava antaa nämä tiedot käyttäen kaikkia käytettävissä olevia tietojenvaihtojärjestelmiä kansallisten lakien mukaisesti. Tällä direktiivillä ei kuitenkaan saisi luoda velvoitetta tällaisten tietojen pyytämiseen jokaisessa tapauksessa. Toisessa jäsenvaltiossa olevien liiketoimintakieltoa koskevien tietojen huomioon ottamisen salliminen ei myöskään saisi velvoittaa jäsenvaltioita tunnustamaan toisissa jäsenvaltioissa voimassa olevia liiketoimintakieltoja.*

Edelleen johdanto-osan perustelukappaleen 24 mukaan *yhtiöiden tai sivuliikkeiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisen sekä petoksellisen toiminnan tai muiden väärinkäytösten estämisen varmistamiseksi on tärkeää, että jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat tarkistaa, onko johtajaksi nimitettävää henkilöä kielletty hoitamasta johtajan tehtäviä. Tätä varten toimivaltaisten viranomaisten olisi myös saatava tietää kaupparekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän kautta, onko kyseinen henkilö merkitty johonkin johtajien liiketoimintakieltoon asettamisen kannalta merkitykselliseen rekisteriin muissa jäsenvaltioissa. Rekisterit, viranomaiset tai kansallisessa lainsäädännössä jotakin sähköisen menettelyn osaa hoitamaan valtuutetut henkilöt tai elimet eivät saisi säilyttää tällaisia henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen johtajaksi nimitettävän henkilön kelpoisuuden arvioimiseksi. Tällaiset tahot voivat kuitenkin joutua säilyttämään tällaisia tietoja pidempään kielteisen päätöksen mahdollisen uudelleentarkastelun varalta. Säilytysaika ei missään tapauksessa saisi olla pidempi kuin kansallisissa säännöissä vahvistettu yhtiön perustamiseen tai sivuliikkeen rekisteröintiin tai siihen liittyviin asiakirjojen ja tietojen ilmoituksiin liittyvien henkilötietojen säilytysaika.*

2.1.2 Yhtiöoikeusdirektiivin artiklan 13 i sisältö

Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklassa säädetään siitä, että jäsenvaltioilla on oltava säännöt liiketoimintakieltoon määräämiseksi, joiden tulee sisältää myös mahdollisuus ottaa huomioon toisissa jäsenvaltioissa määrätty kielto tai kiellon määräämisen kannalta merkityksellinen tieto. Lisäksi artikla pitää sisällään säännökset liiketoimintakieltoja koskevasta tietojenvaihdosta jäsenvaltioiden välillä sekä henkilötietojen käsittelemisestä. Artikla 13 i kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti

Liiketoimintakiellossa olevat johtajat

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niillä on säännöt, jotka koskevat johtajien asettamista liiketoimintakielloon. Näihin sääntöihin sisältyy se, että säädetään mahdollisuudesta ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa voimassa oleva liiketoimintakiello tai sen hallussa oleva liiketoimintakiellon kannalta merkityksellinen tieto. Sovellettaessa tätä artiklaa johtajiin sisältyvät ainakin 14 artiklan d alakohdan i alakohdassa tarkoitettut henkilöt.

2. Jäsenvaltiot voivat vaatia, että johtajiksi hakevat henkilöt ilmoittavat, ovatko he tietoisia olosuhteista, jotka voisivat johtaa liiketoimintakielloon asettamiseen kyseisessä jäsenvaltiossa. Jäsenvaltiot voivat kieltää henkilön nimittämisen yhtiön johtajaksi, jos kyseinen henkilö on parhaillaan asetettuna liiketoimintakielloon toisessa jäsenvaltiossa.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ne voivat vastata toisen jäsenvaltion pyyntöön saada pyyntöön vastaavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti johtajien liiketoimintakielloon asettamisen kannalta merkityksellisiä tietoja.

4. Voidakseen vastata tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun pyyntöön jäsenvaltioiden on ainakin toteutettava tarvittavat järjestelyt sen varmistamiseksi, että ne voivat antaa 22 artiklassa tarkoitettujen järjestelmien avulla viipymättä tietoa siitä, onko tietty henkilö liiketoimintakiellossa tai onko hänestä jossakin niiden rekisterissä merkintä, joka sisältää johtajien liiketoimintakielloon asettamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Jäsenvaltiot voivat myös vaihtaa lisätietoja esimerkiksi liiketoimintakiellon pituudesta ja perusteista. Tietojenvaihtoon sovelletaan kansallisia lakeja.

5. Komission on säädettävä tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen tietojen vaihtoa koskevat yksityiskohtaiset järjestelyt ja tekniset yksityiskohdat vahvistetaan 24 artiklassa tarkoitetuilla täytäntöönpanosäädöksillä.

6. Jos yhtiö ilmoittaa uuden johtajan nimittämisestä 16 artiklassa tarkoitettuun rekisteriin, tämän artiklan 1–5 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin.

7. Tässä artiklassa tarkoitettujen henkilöiden henkilötietoja on käsiteltävä asetuksen (EU) 2016/679 ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jotta toimivaltainen viranomainen tai kansallisessa lainsäädännössä valtuutettu henkilö tai elin voi arvioida henkilön johtajana toimimista koskevaan liiketoimintakielloon asettamiseen liittyviä tarvittavia tietoja petoksellisen toiminnan tai muiden väärinkäytösten estämiseksi sekä yhtiöiden tai sivuliikkeiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisen varmistamiseksi.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 16 artiklassa tarkoitettut rekisterit, viranomaiset tai kansallisessa lainsäädännössä minkä tahansa sähköisten menettelyjen osasta huolehtimaan valtuutetut henkilöt tai elimet eivät säilytä tämän artiklan soveltamiseksi siirrettyjä henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen eikä missään tapauksessa pidempään kuin yhtiön perustamiseen, sivuliikkeen rekisteröintiin tai yhtiön tai sivuliikkeen tekemiin ilmoituksiin liittyviä henkilötietoja säilytetään.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla

Artiklan 1 kohta

Liiketoimintakieltoa koskeva sääntely sisältyy yhtiöoikeusdirektiivin III lukuun, joka koskee ”sähköisiä menettelyjä (perustaminen, rekisteröinti ja ilmoittaminen), julkistamista ja rekisteriä”. Näin ollen olisi johdonmukaista, että huomioon ottaminen koskisi yritysrekistereitä. Mutta ottaen huomioon artiklan 6 kohta, jonka mukaan 1–5 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin 16 artiklassa tarkoitettuihin yritysrekistereihin, on ilmeistä, että artiklan 1–5 kohdat koskevat yleisesti liiketoimintakieltoa riippumatta yritysrekistereistä. Tässä on kuitenkin edelleen syytä huomata, että yhtiöoikeusdirektiiviä sovelletaan Suomessa osakeyhtiöihin ja niiden sivuliikkeisiin, ei muihin oikeushenkilöihin, mikä edelleen hankaloittaa liiketoimintakieltoa koskevan artiklan soveltamista. Jäljempänä 1–5 kohtia käsiteltäessä kiinnitetään huomiota ulkomaisen liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon vaikutukseen yrityksen sisäisessä nimitysprosessissa samoin kuin tällaisen nimityksen rekisteröintiin kaupparekisteriin.

Suomessa liiketoimintakiellosta säädetään [liiketoimintakiellosta annetussa laissa \(1059/1985\)](#), jäljempänä *liiketoimintakieltolaki*. Artiklan 1 kohdassa viitatus 14 artiklan d alakohdan i alakohdassa tarkoitetaan henkilöitä, jotka joko lakisääteisenä toimielimenä tai sellaisen jäsenenä ovat kelpoisia edustamaan yhtiötä suhteessa ulkopuolisiin henkilöihin ja käyttämään sen puhevaltaa oikeudenkäynnissä. Liiketoimintakieltolain 2 §:n 3 kohdan mukaan liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 3 §:ssä säädetyin edellytyksin se, joka on yhteisön hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana taikka muussa siihen rinnastettavassa asemassa, samoin kuin se, joka tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön taikka ulkomaisen sivuliikkeen toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa.

Liiketoimintakieltolain 3 §:n 1 momentin mukaan liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö, 1) jos hän on liiketoiminnassa muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia³; tai 2) jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt rikolliseen menettelyyn, jota ei voida pitää vähäisenä, ja hänen toimintaansa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena. Edelleen 2 momentin mukaan laiminlyöntien olennaisuutta 1 momentin 1 kohdan mukaan

³ Hallituksen esityksen HE 269/2016 eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi yksityiskohtaisten perustelujen (s. 27) mukaan 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa ehdotettiin muutettavaksi siten, että lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyönti muodostaisi liiketoimintakiellon määräämisen perusteen vain silloin, kun se ei johdu maksukyvyttömyydestä. Jos lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönnissä olisi kyse yksin siitä, että yritystoiminta on muuttunut kannattamattomaksi, perustetta liiketoimintakiellon määräämiselle ei olisi. Kuitenkin esimerkiksi silloin kun yrittäjä pitkän ajan kuluessa maksaa muita velkojaan, mutta jättää järjestelmällisesti hoitamatta lakisääteiset velvollisuutensa, kysymys ei yleensä voi olla maksukyvyttömyydestä johtuvasta laiminlyönnistä. Muusta kuin maksukyvyttömyydestä olisi kyse myös silloin kun lakisääteisten maksuvelvoitteiden laiminlyönti olisi muuten keinottelunluonteista. Samassa esityksessä on todettu (s. 5), että Tilastokeskuksen mukaan vuosina 2000—2015 liiketoimintakieltoon on määrätty muun kuin rikoksen perusteella eli liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla viisi henkilöä. Tällä hetkellä Tilastokeskukselta ei ole saatavissa vastaavaa tietoa myöhemmiltä vuosilta.

arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti laiminlyöntien suunnitelmallisuus, kesto ja toistuvuus sekä laiminlyönneistä aiheutuneiden vahinkojen ja niillä tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä. Pykälän 3 momentissa on erikseen säädetty tietyistä rikoksista, joihin liiketoiminnassaan syyllistyessään henkilö voidaan määrätä liiketoimintakieltoon. Näitä ovat syyllistyminen 1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 18 §:ssä tai 20 luvun 19 tai 20 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen 2) rikoslain 20 luvun 21 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai osallisuuteen siihen, 3) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistuneeseen rikoslain 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen, 4) rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen, taikka 5) rikoslain 47 luvun 3 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen. Pykälän 3 momentissa tarkoitetuissa rikoksissa on pääasiassa kyse seksuaalirikoksista ja ihmiskaupasta.

Näin ollen vaatimus siitä, että jäsenvaltion on varmistettava, että sillä on säännöt, jotka koskevat johtajien asettamista liiketoimintakieltoon, ei edellytä erillisiä täytäntöönpanotoimia. Sen sijaan artiklan 1 kohdan vaatimus siitä, että säädetään mahdollisuudesta ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa voimassa oleva liiketoimintakielto tai sen hallussa oleva liiketoimintakiellon kannalta merkityksellinen tieto, ei vastaa voimassa olevaa oikeustilaa. Huomioon ottaminen on haasteellista ainakin kahdesta näkökulmasta: 1) liiketoimintakieltoja koskevia säännöksiä ei ole harmonisoitu ja 2) edellä todettu huomioiden, miten toisessa jäsenvaltiossa annetun kiellon perusteita voitaisiin arvioida ja miten kielto otettaisiin huomioon.

Ottaen huomioon sekä artiklan 2 kohdassa ja johdanto-osassa todettu, on selvää, ettei jäsenvaltion tarvitse tunnustaa toisessa jäsenvaltiossa määrättyä liiketoimintakieltoa. Tämän on katsottava tarkoittavan sitä, ettei direktiivi estä tällaista henkilöä harjoittamasta elinkeinotoimintaa Suomessa, eikä direktiivi myöskään estä tulla merkityksi kaupparekisteriin. Artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että siinä edellytetään toisissa jäsenvaltioissa määrättyjen liiketoimintakieltojen tai liiketoimintakiellon määräämisen kannalta merkityksellisen tiedon huomioimista, mutta tavat huomioimiseksi ovat kansallisesti päätettävissä.

Suomessa liiketoimintakiellon määrää syyttäjän vaatimuksesta tuomioistuin ja liiketoimintakiellon huomioimisesta kaupparekisterissä säädetään liiketoimintakieltoain 21 b §:ssä. Muissa maissa määrättyjä liiketoimintakieltoa vastaavia kieltoja ei voida ottaa huomioon vastaavasti kuin Suomessa määrättyjä. Jossain määrin epäselvää lienee se, mahdollistaisiko liiketoimintakieltoain 3 § jo nykyisellään toisissa jäsenvaltioissa määrätyn liiketoimintakiellon tai siihen johtaneen käyttäytymisen huomioimisen tuomioistuimen harkitessa kansalliseen liiketoimintakieltoon määräämistä erityisesti, jos kiellon perusteena oleva menettely sinänsä vastaisi Suomessa annettavan liiketoimintakiellon perustetta. Lähtökohtaisesti on kuitenkin katsottava, että voimassa oleva liiketoimintakieltoain rajoittuu Suomessa tai Suomen lainkäyttöpiirissä tapahtuneen toiminnan tai laiminlyöntien arviointiin.

Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon huomioiminen suoraan kaupparekisterissä edellyttäisi, että erikseen olisi säädetty toisissa jäsenvaltioissa määrättyjen kieltojen huomioimisesta Suomessa ilman erillistä harkintaa tai siitä, että Patentti- ja rekisterihallitus tutkisi, olisiko henkilön menettely johtanut Suomessa liiketoimintakieltoon kansallisen lainsäädännön nojalla. Ensiksi mainitun osalta ongelma on jäsenvaltioiden erilaiset säännökset ja jälkimmäisen ei ole katsottava soveltuvan rekisteriviranomaisen tehtäviin, koska Suomessa arvion tekee tuomioistuin. Rekisteriviranomaisella ei myöskään ole tällaista asiantuntemusta. Harmonisoinnin puuttuessa ei ole ajateltavissa, että lainsäädännöllä voitaisiin yhdenvertaisuus huomioiden säätää muissa jäsenvaltioissa määrättyjen liiketoimintakieltoa vastaavien kieltojen tunnustamisesta

Näin ollen toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon tai sen määrittämiseen liittyvän muun merkityksellisen tiedon huomioiminen edellyttäisi siitä säättämistä, että tuomioistuimien voisi liiketoimintakieltoa koskevassa harkinnassaan ottaa huomioon tällaisen perusteen.

Artiklan 2 kohta

Kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan jäsenvaltiot voivat vaatia, että johtajiksi hakevat henkilöt ilmoittavat, ovatko he tietoisia olosuhteista, jotka voisivat johtaa liiketoimintakieltoon asettamiseen kyseisessä jäsenvaltiossa. Jää jossain määrin epäselväksi tarkoitetaanko tällä nimenomaisesti yhtiölle asetettavaa velvollisuutta pyytää nimitettävän ilmoittamaan, jos hän on määrätty liiketoimintakieltoa vastaavaa kieltoa toisessa jäsenvaltiossa vai tällaisen tiedon ilmoittamista yritysrekisterille. Ottaen huomioon artiklan 6 kohta, kumpikin tai niiden yhdistelmä on mahdollista. On huomattava, ettei rekisterimerkinnällä Suomessa ole oikeutta luovaa vaikutusta siten, että henkilön jäsenyys esimerkiksi hallituksessa edellyttäisi merkitsemistä kaupparekisteriin. Hallituksen jäsenyys on muodostunut jo yhtiön toimielimen, kuten yhtiökokouksen, päätöksellä. Suomessa yleensä yhtiön hallitus valitsee toimitusjohtajan.

Kaupparekisteri-ilmoituksen jättää yritys ja ilmoituksen allekirjoittaa yrityksen edustaja. Kaupparekisteriin kuitenkin ilmoitetaan usein muu henkilö kuin allekirjoittaja, kuten uusi hallituksen jäsen. Näin ollen myös ilmoituksen siitä, ovatko henkilöt tietoisia liiketoimintakieltoon johtavista olosuhteista, antaisi käytännössä yritys, joka olisi tiedustellut asiaa henkilöltä, jonka rekisteriin merkitsemistä ilmoitus koskee. Tässä ilmeisesti tarkoitetaan sitä, että henkilön menettely jossain muussa jäsenvaltiossa voisi johtaa liiketoimintakieltoon Suomessa, mutta toisaalta ei rajata sitä, että se koskisi menettelyä Suomessa, josta ei ainakaan toistaiseksi olisi määrätty liiketoimintakieltoa.

Käytännössä ja lainsäädännöllisesti se, että kielletäisiin yhtiön toimielintä Suomessa nimittämistä henkilöä vastuuhenkilöksi ulkomailla määrätyn liiketoimintakiellon perusteella tai vastaavasti kieltäydettäisiin rekisteröimästä tällaista henkilöä, olisi haasteellista. Jos henkilön Y menettely esimerkiksi Espanjassa on johtanut liiketoimintakieltoa vastaavaan kieltoon Espanjassa, sen perusteena oleva toiminta ei Suomessa tehtynä lainsäädäntömme nojalla välttämättä johtaisi liiketoimintakieltoon. Näin ollen on vaikea perustella, miten henkilö voitaisiin kieltää nimittämistä tai kieltäytyä rekisteröimästä Suomessa pelkästään tiedolla Espanjassa määrätystä liiketoimintakieltoa vastaavasta kiellosta. Sen toteaminen, että menettely olisi johtanut myös Suomessa liiketoimintakieltoon, vaatisi ainakin 1 kohdassa tarkoitettua tuomioistuimen arviota.

On erityisesti huomattava, että 2 kohta on muotoilultaan mahdollistava. Näin ollen jäsenvaltiolla ei ole velvollisuutta panna täytäntöön siinä säädettyä.

Artiklan 3 - 5 kohdat

Artiklan 3 ja 4 kohdan nojalla jäsenvaltiosta määrätystä liiketoimintakiellosta (tai sen määrittämisen kannalta merkityksellisestä tiedosta) on annettava pyynnöstä tieto toiseen jäsenvaltioon. Tämä edellyttää ensinnäkin sitä, että lainsäädäntö mahdollistaa tietojenvaihdon ja toisaalta tietojenvaihdon teknisen toteutuksen. Suomen osalta tämä merkitsee, että tieto on annettava ainakin siitä, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty liiketoimintakieltoon. Jos vastaus tähän on positiivinen, jäsenvaltiolla on oikeus, mutta ei velvollisuutta antaa lisätietoja liiketoimintakiellosta.

Liiketoimintakieltorekisteristä säädetään liiketoimintakieltolain 21 §:ssä, jonka mukaan Oikeusrekisterikeskus pitää yleiseen käyttöön tarkoitettua rekisteriä liiketoimintakiellon julkisuuden toteuttamiseksi sekä kiellon noudattamiseksi ja valvomiseksi. Pykälän *1 momentissa* säädetään rekisteristä ja sen sisällöstä, *2 momentissa* tietojen luovuttamisesta, *3 momentissa* tietojen maksuttomuudesta viranomaisille, *4 momentissa* liiketoimintakieltoja koskevien tietojen poistamisesta ja *5 momentissa* päättyneiden liiketoimintakieltojen salassapidosta ja luovuttamisesta. Jokaisella on oikeus saada tieto liiketoimintakieltorekisteriin tehdyistä voimassa olevista merkinnöistä, joten rekisterin julkisuuden osalta ei ole tarvetta erilliselle sääntelylle.

Sen sijaan tietojen luovuttamisesta rekistereiden yhteenliittämissjärjestelmän (BRIS)⁴ välityksellä on perusteltua säätää erikseen. Ottaen huomioon, että liiketoimintakieltoja koskevat tiedot sisältävästä rekisteristä säädetään liiketoimintakieltoissa ja tämä rekisteri, toisin kuin kaupparekisteri, sisältää kattavasti tiedot Suomessa liiketoimintakieltoon määräytyistä, olisi luonnollista, että tietojen välittämisestä yhteenliittämissjärjestelmän kautta säädettäisiin liiketoimintakieltoissa ja tietojen luovuttajana olisi Oikeusrekisterikeskus. Vaikka rekistereiden yhteenliittämissjärjestelmä on käytännössä yritysrekistereiden välinen, siihen voidaan liittää myös vapaaehtoisia yhteyspisteitä. Se, toteutetaanko tämä liittämällä liiketoimintakieltorekisteri suoraan BRIS:iin vai hyödyntäen jo olemassa olevaa kaupparekisterin yhteyttä, on tekninen kysymys. Vapaaehtoisen yhteyspisteen muodostaminen edellyttää kuitenkin, että komissio hyväksyy sellaisen muodostamisen. Ottaen huomioon, että nimenomaan Oikeusrekisterikeskus ylläpitää liiketoimintakieltorekisteriä, muodostamiselle on katsottava olevan perusteet.

Myös Suomella olisi oikeus pyytää vastaavia tietoja toisesta jäsenvaltiosta. Jos tietojenvaihto toisiin jäsenvaltioihin toteutettaisiin Oikeusrekisterikeskuksen toimesta, olisi myös vastakkainen tietojenvaihto perusteltua järjestää samasta yhteyspisteestä. Keskeinen on kuitenkin kysymys siitä, mitä tiedolla siitä, että henkilö on määrätty liiketoimintakieltoa vastaavaan kieltoon toisessa jäsenvaltiossa, tehtäisiin ja kenelle tällainen tieto olisi perusteltua luovuttaa ottaen huomioon, että Suomessa liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset tutkii esitutkintaviranomainen ja liiketoimintakielto määrätään tuomioistuimen toimesta syyttäjän vaatimukseen perustuen. Tätä on käyty edellä läpi kohtia 1 ja 2 koskien. Lainsäädäntö ei tällä hetkellä mahdollista tällaisen henkilön kaupparekisteriin rekisteröimisestä kieltäytymistä, eikä tällaista tietoa ole myöskään mahdollista ottaa tosiasiallisesti huomioon liiketoimintakieltoa Suomessa määrättäessä.

Direktiivin nojalla jäsenvaltiolla olisi velvollisuus ilmoittaa pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle tieto siitä, onko toisen jäsenvaltion yksilöimä henkilö määrätty liiketoimintakieltoon Suomessa. On pyytävän jäsenvaltion tehtävä esittää riittävät yksilöintitiedot, mikä käytännössä tarkoittaa henkilön nimeä ja henkilötunnusta tai vähintään syntymäaika. On kuitenkin niin, että pelkällä syntymäajalla ei voida tehdä vastaavaan varmuuteen johtavaa päätelmää kuin henkilötunnuksella. Lähtökohtaisesti jäisi Oikeusrekisterikeskuksen arvioitavaksi, voiko se pelkällä nimellä ja syntymäajalla antaa positiivisen vastauksen henkilölle liiketoimintakiellosta vai edellyttäisikö se tuolloin vielä pyynnön täydentämistä täydellisellä henkilötunnuksella. Negatiiviseen vastaukseen ei olisi katsottava liittyvän samaa haastetta.

⁴ Business Registers Interconnection System (BRIS) – rekistereiden yhteenliittämissjärjestelmä. Yhtiöoikeusdirektiivin 22 artiklan mukaan rekistereiden yhteenliittämissjärjestelmä käsittää jäsenvaltioiden rekisterit, keskusjärjestelmän ja Euroopan oikeusportaalin, joka toimii eurooppalaisena sähköisenä yhteyspisteenä.

Komissio on antanut täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2020/2244, jossa aikaisempaa asetusta täydennettiin siten, että siihen lisättiin 13 i artiklan 5 kohdassa tarkoitetut yksityiskohtaiset järjestelyt ja tekniset yksityiskohdat koskien liiketoimintakiellosta olevien johtajien tietojenvaihtoa. Nämä säännökset sisältyvät voimassa olevan täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1042 16 lukuun.

Täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1042 kohdan 16.2.1.1 mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää BRIS-järjestelmän kautta yhdeltä tai useammalta jäsenvaltiolta tietoja siitä, onko henkilö, joka hakee jonkin yhtiömuodoltaan direktiivin (EU) 2017/1132 liitteessä II mainitun yhtiön johtajaksi, liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin näiden jäsenvaltioiden rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja.

Täytäntöönpanoasetuksen perusteella tietojenvaihto koskisi Suomessa tilannetta, jossa henkilöä ollaan merkitsemässä kaupparekisteriin. Tosiasiassahan henkilö on jo kuitenkin tuossa vaiheessa nimitetty esimerkiksi hallitukseen. Nimittämismenettelyyn ei liity sellaista viranomaisvalvontaa, jolla nimittäminen voitaisiin estää, vaikka laki sen kieltääkin. Artiklan 13 i kohta 3 ei ilmennä täytäntöönpanoasetusta vastaavaa rajausta vain nimittämisvaiheeseen, vaan siinä lausutaan tietojenvaihdossa olevan kyse johtajien liiketoimintakielloon asettamisen kannalta merkityksellisistä tiedoista. Liiketoimintakielloon määrittäminen voi tapahtua vasta rekisteriin merkitsemisen jälkeenkin. Liiketoimintakiello koskee Suomessa yleisesti yritysten ja yhteisöjen vastuuhenkilönä toimimista, joten 3–5 kohdissa ja muutoinkin 13 i artiklassa säädetyn on katsottava mahdollistavan tietojenvaihdon, vaikka kyse ei olisi nimenomaisesti henkilön nimittämisestä tai rekisteriin merkitsemistä koskevasta tilanteesta ja vaikka tarkasteltava tapaus koskisi liiketoimintakiellon määrittämistä muussa kuin osakeyhtiössä toimimisen perusteella. Liiketoimintakiellolla on merkitystä väärinkäytösten estämisessä myös direktiivin soveltamisalaan kuuluvien osakeyhtiöiden osalta riippumatta siitä, onko kiello perustunut esimerkiksi kommandiitti-yhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä toimimiseen.

Täytäntöönpanoasetuksessa tietojenvaihto on jaettu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisen vaiheen pyyntöön annettavassa vastauksessa on nimenomaisesti ilmoitettava, onko pyynnössä yksilöity henkilö liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja. Suomessa tämä tarkoittaa sitä, onko henkilö merkitty liiketoimintakieltorekisteriin. Ensimmäisen vaiheen pyynnössä pakollisena tietona täytäntöönpanoasetuksen mukaan on ilmoitettava etunimi, sukunimi ja syntymäaika. Pyyntöön vastataan ”kyllä” tai ”ei”. Jos pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio tarvitsee lisätietoja yksiselitteistä tunnistamista varten, on tämä kolmas vaihtoehto. Suomen osalta tämä tarkoittaisi käytännössä henkilötunnuksen tunnusosaa.

Toisen vaiheen kysely voidaan tehdä joko yhteenliittämissjärjestelmässä tai muutoin. Siihen vastaaminen on jäsenvaltiolle vapaaehtoista. Täytäntöönpanoasetuksen mukaan tämä kysely voi koskea kansallisen lainsäädännön mukaisia liiketoimintakiellon perusteita, päätöksen päivämäärää, liiketoimintakiellon voimassaoloaikaa, asiakirjan numeroa ja päätöksen antajaa sekä tietoa liiketoimintakiellon mahdollisista rajoituksista. Liiketoimintakieltorekisteriin merkittävistä tiedoista säädetään liiketoimintakieltolain 21 §:n lisäksi sen nojalla annetussa asetuksessa liiketoimintakieltorekisteristä (121/1998). Näin ollen rekisteristä ilmenee ainakin pääasiallisesti toisen vaiheen kyselyssä tarkoitettu tietosisältö.

Ottaen huomioon, että kyselyjen määrää ei voida luotettavasti arvioida, täytäntöönpanoasetuksessa säädetään siitä, että jäsenvaltioiden on ilmoitettava, jos niille aiheutuu vaikeuksia saapuneiden kyselyjen suuren määrän vuoksi. Tällaisessa tapauksessa

komissio ja jäsenvaltiot arvioivat asiaa varmistaakseen tietojenvaihdon sujuvuuden ja kehittääkseen järjestelmää edelleen.

Artiklan 6 kohta

Artiklan 6 kohdassa säädetään siitä, että jos yhtiö ilmoittaa uuden johtajan nimittämisestä 16 artiklassa tarkoitettuun rekisteriin, artiklan 1–5 kohtaa sovelletaan soveltuvin osin. Direktiivin 16 Artiklan 1 kohdan mukaan ”Jokaisessa jäsenvaltiossa on oltava kullekin siellä rekisteröidylle yhtiölle joko keskus-, kaupp- tai yhtiörekisterissä, jäljempänä ’rekisteri’, oma asiakirjaväihkonsä.” Näin ollen tässä tarkoitetaan Suomen osalta kaupparekisteriä.

Artiklan 6 kohta jättää jossain määrin epäselväksi sen, mitä artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan sillä, että ”Näihin sääntöihin sisältyy se, että säädetään mahdollisuudesta ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa voimassa oleva liiketoimintakielto tai sen hallussa oleva liiketoimintakiellon kannalta merkityksellinen tieto.” Toisin sanoen, viitataan siinä nimenomaisesti liiketoimintakieltoa koskevaan substanssilainsäädäntöön, ei yritysrekistereitä koskevaan lainsäädäntöön. On lähdettävä siitä, että artiklan 13 i täytäntöönpano voidaan toteuttaa niin liiketoimintakieltoa koskevan substanssilainsäädännön tai kaupparekisteriä koskevan lainsäädännön kautta tai niiden yhdistelmällä vähimmäisvaatimukset huomioiden. Artiklan 6 kohdan ei ole katsottava edellyttävän, että henkilö kieltäytyttäisiin rekisteröimistä kaupparekisteriin sillä perusteella, että henkilö on määrätty liiketoimintakieltoa vastaavaan kieltoon toisessa jäsenvaltiossa. Riittää, kun lainsäädäntö mahdollistaa jäsenvaltion määrittelemällä tavalla tällaisen kiellon huomioon ottamisen.

Artiklan 7 kohta

Artiklan 7 kohdan ensimmäisessä alakohdassa viitataan yleiseen tietosuojasetukseen. Artiklassa tarkoitettujen henkilöiden tietoja saisi käsitellä siinä tarkoituksessa, että toimivaltainen viranomainen tai kansallisessa lainsäädännössä valtuutettu henkilö tai elin voi arvioida henkilön johtajana toimimista koskevaan liiketoimintakieltoon asettamiseen liittyviä tarvittavia tietoja petoksellisen toiminnan tai muiden väärinkäytösten estämiseksi sekä yhtiöiden tai sivuliikkeiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisen varmistamiseksi.

Suomessa tuomioistuimet tekevät arvion henkilön toiminnasta suhteessa liiketoimintakieltolakiin. Muissa jäsenvaltioissa vastaavan arvion voivat tehdä tuomioistuimet, mutta myös joku toinen viranomainen. Artiklan 7 kohta ei rajoita sen enempää kansallisesti saatujen henkilötietojen käyttöä kuin myöskään tietojenvaihdossa saatujen tietojen käyttöä, kunhan kyse on liiketoimintakiellon määrittämiseen nähden toimivaltaisesta viranomaisesta.

Tässäkin yhteydessä on kuitenkin huomattava, että yhtiöoikeusdirektiivi koskee osakeyhtiöitä ja siten niiden vastuuhenkilöitä. Näin ollen tietojenvaihtoa ei ole lähtökohtaisesti tarkoitettu laajennettavaksi muihin yritysmuotoihin. Tämän ei toisaalta ole katsottava esteenä sille, etteikö tietojenvaihdossa saadun tiedon perusteella voitaisi henkilöä kieltää toimimasta myös muiden oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä. Suomessa rajausta osakeyhtiöiden vastuuhenkilöihin ei ole mahdollista edes tehdä, koska liiketoimintakiellon sisältö on lähtökohtaisesti yleinen.

Haasteen tietojen hyödyntämiseen tuo myös se, että BRIS:n kautta tapahtuva tietojenvaihto tapahtuu lähtökohtaisesti yritysrekisteiden välillä. Direktiivin 13 i artiklan 3 kohdan mukaan *jäsenvaltioiden on varmistettava, että ne voivat vastata toisen jäsenvaltion pyyntöön saada pyyntöön vastaavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti johtajien liiketoimintakieltoon asettamisen kannalta merkityksellisiä tietoja.* Tämän perusteella artiklaa on tulkittava niin, että

tällaisia tietoja voidaan hyödyntää myös muualla kuin yritysrekisterissä, vastaten siten 7 kohdan 1 kappaleessa säädettyä.

Artiklan 7 kohdan 2 kappaleessa säädetään liiketoimintakieltoa koskevien tietojen säilyttämisestä. Suomessa kaupparekisterimerkinnot säilyvät historiatiedoissa käytännössä ikuisesti. Liiketoimintakieltotieto ei kuitenkaan näy kaupparekisterin historiatiedoissa. Liiketoimintakieltolain 21 §:n 4 momentin mukaan liiketoimintakieltoa koskevat tiedot poistetaan liiketoimintakieltorekisteristä viiden vuoden kuluttua kiellon päättymisestä. Lain 21 b §:n mukaan kieltoa koskeva merkintä on poistettava kaupparekisteristä kiellon päätyttyä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Liiketoimintakieltoa ja siihen liittyvää tietojenvaihtoa koskeva sääntely

Liiketoimintakieltolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että liiketoimintakieltoa määrättäessä voitaisiin kokonaisarvioinnissa huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa⁵ henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan samoin kuin henkilön syyllistyminen liiketoiminnassa edellä tarkoitettussa valtiossa rikolliseen menettelyyn. Edellytyksenä olisi, että muualla määrätyn kiellon peruste samoin kuin rikollinen menettely olisi liiketoimintakieltolaissa tarkoitettua vastaava. Kyse ei olisi itsenäisestä liiketoimintakiellon määräämisen perusteesta, vaan kokonaisarvioinnissa huomioitavasta seikasta harkittaessa liiketoimintakiellon määräämistä Suomessa liiketoiminnassa tapahtuneiden laiminlyöntien tai rikollisen menettelyn perusteella.

Yhtiöoikeusdirektiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että ne voivat vastata toisen jäsenvaltion pyyntöön saada pyyntöön vastaavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti johtajien liiketoimintakieltoon asettamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Suomessa liiketoimintakieltorekisteriä ylläpitää Oikeusrekisterikeskus, ei yritysrekisteriviranomainen eli Patentti- ja rekisterihallitus.

Liiketoimintakieltolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Oikeusrekisterikeskuksen saadessa Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta yhtiöoikeusdirektiivissä tarkoitettua pyynnön, Oikeusrekisterikeskus antaisi rekistereiden yhteenliittämissä järjestelmän välityksellä tiedon siitä, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty Suomessa liiketoimintakieltoon. Oikeusrekisterikeskuksella olisi oikeus jäsenvaltion pyynnöstä antaa liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kohdalle rekisteriin merkityistä muista julkisista tiedoista.

Vastaavasti Oikeusrekisterikeskus luovuttaisi liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltaiselle viranomaiselle samoin kuin syyttäjälle ja tuomioistuimelle sen rekistereiden yhteenliittämissä järjestelmän välityksellä toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta edellä mainitun viranomaisen pyynnöstä saamat tiedot henkilön määräämisestä kieltoon harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan toisessa jäsenvaltiossa.

Kaupparekisterilakia selvennettäisiin siltä osin kuin kyse on Finanssivalvonnan kuulemisesta tilanteesta, jossa kyse on kiinteistörahastolaissa (1173/1997) tarkoitettua kiinteistörahastoa

⁵ Euroopan talousalueeseen kuuluvat EU:n jäsenvaltioiden lisäksi Norja, Islanti ja Liechtenstein. ETA:n sekakomitea on 23.9.2022 tehnyt päätöksen N:o 270/2022 direktiivin (EU) 2019/1151 sisällyttämisestä osaksi ETA-sopimusta (Liite XXII kohta 1).

koskevan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen tai niiden muutoksen hyväksymisestä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitutkintaviranomaiset, syyttäjät ja tuomioistuimet

Jatkossa liiketoimintakieltoa määrättäessä kokonaisarvioinnissa voitaisiin huomioida Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa tai osallistua liiketoimintaan samoin kuin henkilön syyllistyminen liiketoiminnassa edellä tarkoitetussa valtiossa rikolliseen menettelyyn. Lisäksi esitutkintaviranomaisilla, syyttäjällä ja tuomioistuimella olisi oikeus liiketoimintakieltoa koskevaa asiaa käsitellessään pyytää Oikeusrekisterikeskusta tiedustelemaan rekistereiden yhteenliittämisen välityksellä, onko henkilö määrätty liiketoimintakieltoa vastaavan kieltoon toisessa jäsenvaltiossa. Tältä osin tietojenvaihto on tarkoitettu poikkeukselliseksi menettelyksi. Pyyntö voi käsittää myös muut liiketoimintakieltoon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot, kuten päätökset. Rikosrekisteritietoja koskevasta tietojenvaihdosta säädetään laissa rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (214/2012).

On ilmeistä, ettei vaatimuksia muualla määrätyn kiellon tai rikollisen menettelyn huomioimisesta kokonaisarvioinnissa tehdä, ellei käytettävissä ole riittävän kattavaa selvitystä. Tällaisen selvityksen saaminen voi olla haastavaa. Toisaalta jos toisessa valtiossa henkilölle on määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan tai jos henkilö on syyllistynyt liiketoiminnassa rikolliseen menettelyyn ja tällainen päätös perusteluineen on käytettävissä, on tämän lähtökohtaisesti katsottava antavan riittävän pohjan sen harkitsemiseksi, voiko päätöksellä olla vaikutusta kokonaisarvioinnissa liiketoimintakieltoa määrättäessä. On toisaalta selvää, että erilainen lainsäädäntö ja esimerkiksi kielikysymykset tuovat omat haasteensa, jolloin harkinta voi vaatia Suomessa tapahtuneeseen laiminlyöntiin nähden enemmän resursseja. On kuitenkin niin, että muualla kuin Suomessa tapahtuneet laiminlyönnit ja rikollinen menettely voivat yhtä lailla osoittaa soveltumattomuutta liiketoiminnan harjoittamiseen. Näin ollen muualla kuin Suomessa liiketoiminnassa tapahtuneet laiminlyönnit ja rikollinen menettely olisi perusteltua saattaa osaksi kansallista kokonaisarviointia.

Esityksen ei arvioida lisäävän merkittävästi esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärää. Käytännössä liiketoimintakieltoasian tutkinta tapahtuisi edelleen esitutkintaviranomaisen toimesta joko oma-aloitteisesti tai tarkemmin määriteltyjen viranomaisten, kuten syyttäjän, pyynnöstä. Määrättyjen liiketoimintakieltojen kokonaisuusmäärä huomioiden on oletettavaa, että tapaukset, joihin esitys vaikuttaisi, jäävät vähäisiksi.⁶

Asiamääriä ja niiden vaatimia resursseja on seurattava, ja mahdollisia lisäresurssitarpeita käsitellään tulevien valtiontalouden kehys- ja talousarvioprosessien yhteydessä.

⁶ Tilastokeskuksen mukaan vuosina 2018–2022 on keskimäärin määrätty noin 250 liiketoimintakieltoa vuodessa (osoitteesta https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_syyttr/statfin_syyttr_pxt_126u.px/table/tableViewLayout1/, viittauspäivä 3.4.2024).

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskus ylläpitää kattavaa rekisteriä Suomessa määrätyistä liiketoimintakielloista. Näin ollen yhtiöoikeusdirektiivin vaatima tietojenvaihto siltä osin kuin kyse on Suomesta muihin jäsenvaltioihin luovutettavista liiketoimintakieltoa koskevista tiedoista tapahtuisi liiketoimintakielto rekisteristä. Oikeusrekisterikeskus myös luovuttaisi liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltaiselle viranomaiselle samoin kuin syyttäjälle ja tuomioistuimelle sen rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä toisesta jäsenvaltiosta edellä mainitun viranomaisen pyynnöstä saamat tiedot henkilön määräämisestä kieltoon harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan toisessa jäsenvaltiossa. Teknistä toteutusta varten Oikeusrekisterikeskukselle on vuodelle 2023 osoitettu 120 000 euron siirtomääräraha, joka on siirretty käytettäväksi vuonna 2024. Arvio on tarkentunut 145 000 euroon, joka voidaan kattaa kehysten puitteissa JTS 2023-2025 osoitetulla lisämäärärahalla.

Muista jäsenvaltioista tulevien pyyntöjen määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Merkittäessä henkilö Suomessa kaupparekisteriin tarkistetaan aina, onko henkilö merkittynä liiketoimintakielto rekisteriin ja tämä tapahtuu hyödyntäen sovellusrajapintaa, eikä se siten vaadi henkilöresursseja. Tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä ei ole tarkoitettua vastaavaksi menettelyksi siten, että mahdollinen liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon olemassaolo tarkistettaisiin aina ja jokaisesta jäsenvaltiosta. Jäsenvaltioiden tekemiä pyyntöjä ei kuitenkaan ole rajoitettu. Oikeusrekisterikeskus on arvioinut, ettei menettelyä voida automatisoida, joten se tulee vaatimaan henkilöstöresursseja. Oikeusrekisterikeskukselle on sen arvion perusteella osoitettu pysyvä yhden henkilötyövuoden resurssi vuodesta 2023 alkaen. Henkilötyövuoden lisäys etupainotteisesti on mahdollistanut teknisen projektin toteutuksen. Kuten edellä esitutkintaviranomaisten, syyttäjän ja tuomioistuinten osalta on todettu, pyyntöjen määriä ja niiden vaatimia resursseja on seurattava, ja mahdollisia lisäresurssitarpeita käsiteltävä tulevien valtionalouden kehys- ja talousarvioprosessien yhteydessä.

Ottaen huomioon, että liiketoimintakieltoja kokonaisuudessaan määrätään Suomessa vuosittain noin 250 kappaletta, on oletettavaa, ettei Suomesta ulospäin tehtävien pyyntöjen määrät tule olemaan suuria. Tietopyynnön esittäminen on tarkoitettu poikkeukselliseksi, lähinnä tilanteeseen, jossa henkilöllä tiedetään olevan siteitä johonkin jäsenvaltioon.

On lisäksi huomattava, että yhtiöoikeusdirektiiviin täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1042 kohdan 16.4 mukaan *jäsenvaltioiden on ilmoitettava, jos niille aiheutuu vaikeuksia saapuneiden kyselyjen suuren määrän vuoksi. Tällaisessa tapauksessa komissio ja jäsenvaltiot arvioivat asiaa varmistaakseen tietojenvaihdon sujuvuuden ja kehittääkseen järjestelmää edelleen.* On selvää, mikäli pyyntöjä tulee huomattava määrä, että niihin vastaamisen automatisoinnin toteuttamista on arvioitava uudestaan ainakin 1. vaiheen pyyntöjen osalta.

4.2.2 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset

Lainvalmistelussa on arvioitava tiedonhallinnan muutosvaikutukset julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*, mukaisesti, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaisteistoihin ja tietojärjestelmiin. Tiedonhallintalain 3 luvun 8 §:n mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaisteistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta. Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnista on annettu

valtiovarainministeriön tiedonhallintalautakunnan suositus (valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:21).

Liiketoimintakieltorekisteri liitettäisiin rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmään BRIS:iin joko suoraan tai hyödyntäen jo olemassa olevaa kaupparekisterin liityntää, mutta tietojen luovuttajana olisi joka tapauksessa Oikeusrekisterikeskus. BRIS:n kautta välitettäisiin tiedot Suomessa määrätyistä liiketoimintakielloista toisiin jäsenvaltioihin. Täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1042 mukaan direktiivin (EU) 2017/1132 13 i artiklan 4 kohdassa tarkoitettu tietojenvaihto kattaa tapaukset, joissa henkilö on jonkin jäsenvaltion tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen kansallisen lainsäädännön nojalla tekemän päätöksen perusteella asetettu liiketoimintakieltoon, eikä sen vuoksi voi toimia minkään yhtiömuodoltaan kyseisen direktiivin liitteessä II mainitun yhtiön johtajana. Suomessa liitteessä II on mainittu sekä yksityinen että julkinen osakeyhtiö ja muissa jäsenvaltioissa vastavantuypiset pääomayhtiöt. Kyselyt ja vastaukset siirretään täytäntöönpanoasetuksen mukaan BRIS-järjestelmän kautta käyttäen päästä päähän -salausta.

Vastaavasti Oikeusrekisterikeskus luovuttaisi liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltaiselle viranomaiselle samoin kuin syyttäjälle ja tuomioistuimelle sen rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä toisesta jäsenvaltiosta edellä mainitun viranomaisen pyynnöstä saamat tiedot henkilön määräämisestä kieltoon harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan toisessa jäsenvaltiossa.

Tietojenvaihto jakaantuu kahteen vaiheeseen. Täytäntöönpanoasetuksen mukaan ensimmäisessä vaiheessa jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää BRIS-järjestelmän kautta yhdeltä tai useammalta jäsenvaltiolta tietoja siitä, onko henkilö, joka hakee jonkin yhtiömuodoltaan direktiivin (EU) 2017/1132 liitteessä II mainitun yhtiön johtajaksi, liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin näiden jäsenvaltioiden rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja. Kunkin kyselyn on koskettava vain yhtä henkilöä, ja siinä on annettava henkilön tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, vähintään etunimi, sukunimi ja syntymäaika. Pyynnön esittävän jäsenvaltion on käsiteltävä tällaiset tiedot asetuksen (EU) 2016/679 mukaisesti. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tässä yhteydessä vaihdetaan ainoastaan välttämättömiä tietoja ja kyseistä hakijaa koskevia tietoja.

Pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on kyselyn saatuaan vastattava siihen viipymättä BRIS-järjestelmän kautta. Vastauksessa on ilmoitettava, onko kyselyssä yksilöity henkilö liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja. Pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi tarvittaessa pyytää pyynnön esittänyttä jäsenvaltiota toimittamaan lisätietoja henkilön yksiselitteisen tunnistamisen varmistamiseksi. Tällaiset tiedot on käsiteltävä asetuksen (EU) 2016/679 mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi Suomen osalta sitä, että pyynnön esittänyt valtiota pyydetään ilmoittamaan henkilön suomalainen henkilötunnus. Tämä on tarpeen lähtökohtaisesti tilanteessa, jossa pelkällä syntymäajalla ja nimellä on tullut positiivinen osuma.

Tietojenvaihdon toisessa vaiheessa lisätiedot voidaan vaihtaa BRIS-järjestelmän ohella muilla asianmukaisilla tavoilla, kuten turvasähköpostilla. Pyynnön vastaanottanut jäsenvaltio voi päättää kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, mitä lisätietoja se toimittaa. Jos kyseisen jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö ei salli lisätietojen vaihtoa, sen on ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle. Suomen osalta tämä tarkoittaisi liiketoimintakieltorekisteriin merkittyjä julkisia tietoja.

Liiketoimintakieltoja koskevassa tietojenvaihdossa Suomesta jäsenvaltioihin ei annettaisi muita kuin jo tällä hetkellä julkisia tietoja, eikä uusia tietoja tule rekisteröitäväksi. Tiedon vastaanottanut jäsenvaltio käsittelee tietoja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti ottaen huomioon tietosuoja-asetuksessa ja yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 7 kohdassa henkilötietojen käsittelystä säädetty. Artiklan 13 i kohdan 7 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 16 artiklassa tarkoitetut rekisterit, viranomaiset tai kansallisessa lainsäädännössä minkä tahansa sähköisten menettelyjen osasta huolehtimaan valtuutetut henkilöt tai elimet eivät säilytä artiklan soveltamiseksi siirrettyjä henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen eikä missään tapauksessa pidempään kuin yhtiön perustamiseen, sivuliikkeen rekisteröintiin tai yhtiön tai sivuliikkeen tekemiin ilmoituksiin liittyviä henkilötietoja säilytetään.

On syytä huomata, ettei Oikeusrekisterikeskus rekisteröisi Suomeen toisesta jäsenvaltiosta pyydettyjä tietoja, vaan välittäisi ne tietopyynnön tehneelle viranomaiselle. Tämä viranomainen ei voisi säilyttää henkilötietoja pidempään kuin on tarpeellista. Tässä säädetyn ei toisaalta ole katsottava olevan esteenä sille, että liiketoimintakieltoasiaa koskevassa päätöksessä ilmenisi tietoja henkilön kiellostä harjoittaa tai osallistua liiketoimintaan jossain toisessa jäsenvaltiossa riippumatta siitä, säilytetäänkö päätös määräajan vai pysyvästi.

Edellä mainittu huomioden on valmistelun yhteydessä arvioitu, ettei asiassa ole tarvetta tiedonhallintalain 9 §:ssä tarkoitetulle valtiovainministeriön lausunnolle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn kiellon liputtaminen kaupparekisterissä

Valmistelun yhteydessä selvitettiin sitä, että liiketoimintakieltoa vastaavat kiellot huomioitaisiin vain kaupparekisterissä ja vain yhtiöoikeusdirektiivin soveltamisalan mukaisesti koskien osakeyhtiön vastuuhenkilöitä. Kuten tässä esityksessä, lähtökohtana olisi ollut, että vain Euroopan talousalueella määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kiellot huomioitaisiin. Menettelyyn olisi liittynyt, että kaupparekisteri-ilmoituksella tiedusteltaisiin, onko rekisteröitäväksi ilmoitettua henkilöä kielletty harjoittamasta elinkeinotoimintaa jossain muussa Euroopan unionin (tai Euroopan talousalueen) jäsenvaltiossa kuin Suomessa. Rekisteri-ilmoituksen antaja olisi tullut vakuuttaa, ettei ilmoittajan tiedossa ole, että rekisteriin merkittäväksi ilmoitetun henkilön olisi kielletty harjoittamasta elinkeinotoimintaa toisessa jäsenvaltiossa. Toisaalta, jos ilmoituksella olisi ilmoitettu tällaisesta kiellostä, rekisteriviranomainen olisi varmentanut asian rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän kautta. Muualla kuin Suomessa määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kiello ei olisi estänyt rekisteröintiä, mutta rekisteriin olisi tehty merkintä kiellostä, jäsenvaltiossa, jossa se on määrätty ja sekä kiellon kestosta. Rekisteriviranomainen olisi voinut tiedustella mahdollisista kielloista riippumatta siitä, onko ilmoituksella ilmoitettu kiellon olemassaolosta.

Menettelyyn olisi kuulunut myös se, että muissa jäsenvaltioissa määrättyistä liiketoimintakielloista olisi tullut ilmoittaa kaupparekisteriin, jos se tulee kaupparekisteri-ilmoituksen antamisesta vastuussa olevan tietoon myöhemmin tai tieto olisi ollut muulla kuin ilmoituksen antaneella, mutta sen antamisesta vastuussa olevalla.

Lähtökohtana olisi näin ollen ollut muualla kuin Suomessa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon liputtaminen, mutta se ei olisi estänyt rekisteriin merkitsemistä ottaen huomioon, ettei lainsäädäntöä jäsenvaltioiden kesken ole harmonisoitu. Tällaiseen menettelyyn

olisi sisällynyt huomattavia epävarmuuksia esimerkiksi ilmoittamisen suhteen ja mahdollisia ongelmia, riippumatta liiketoimintakiellon luonteesta, itsekriminointisuojan näkökulmasta. On myös huomattava, että liputuksia olisi saattanut tulla sellaisista liiketoimintakieltoa vastaavista kielloista, joiden perusteena oleva laiminlyönti tai rikollinen menettely ei Suomessa tapahtuneena olisi johtanut liiketoimintakieltoon. Menettely olisi perustunut pitkälti 13 i artiklan 2 kohtaan, joka on muotoilultaan mahdollistava, ei velvoittava. Ottaen lisäksi huomioon, että Patentti- ja rekisterihallitus arvioi teknisestä toteutuksesta aiheutuviksi kustannuksiksi noin 500 000 euroa ja merkintöjä olisi todennäköisesti tullut vain muutamia, ei tätä toteuttamisvaihtoa ole esitetty toteutettavaksi.

5.1.2 Toisessa valtiossa määrätty kielto itsenäisenä liiketoimintakiellon määräämisperusteena

Valmistelun yhteydessä on selvitetty mahdollisuutta säätää siitä, että muualla kuin Suomessa määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kielto olisi voitu ottaa huomioon itsenäisenä perusteena liiketoimintakieltoa määrättäessä. Edellytyksenä ei tällöin olisi ollut, että henkilölle oltaisiin myös Suomessa tapahtuneiden laiminlyöntien tai rikollisen menettelyn perusteella harkitsemassa liiketoimintakiellon määräämistä. Liiketoimintakieltoilakia olisi tässä vaihtoehdossa muutettu siten, että tuomioistuimien olisi voinut määrätä liiketoimintakiellon henkilölle, jolle on muualla kuin Suomessa määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kielto ja sen perusteena oleva laiminlyönti tai rikollinen menettely ei olennaisesti eroa sellaisesta laiminlyönnistä tai rikollisesta menettelystä, joka Suomessa tapahtuneena olisi liiketoimintakieltoilain nojalla voinut johtaa liiketoimintakieltoon. Liiketoimintakielto olisi voitu määrätä myös muualla kuin Suomessa liiketoiminnassa tapahtuneen rikollisen menettelyn perusteella, vaikka se ei olisi johtanut liiketoimintakieltoa vastaavaan kieltoon toisessa valtiossa. Vaikka muutos olisi tämän esityksen mukaisesti liittynyt yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan täytäntöönpanoon, muualla kuin Suomessa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon tai liiketoimintakiellon määräämisen kannalta merkityksellinen tiedon huomioiminen Suomessa ei olisi ollut riippuvainen yhtiöoikeusdirektiivin soveltamisalasta tai sen enempää siihen liittyvästä tietojenvaihdosta. Näin ollen huomioiminen olisi ollut riippumaton myös siitä, onko liiketoimintakieltoa vastaava kielto määrätty ja laiminlyönti tai rikollinen menettely tapahtunut jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa. Ehdotukseen olisi sisällynyt myös tarpeelliset muutokset toimivaltaista tuomioistuinta ja liiketoimintakieltoasian tutkintaa koskeviin pykäliin siltä osin kuin voimassa oleva lain ei olisi katsottu suoraan soveltuvan ehdotetun uuden liiketoimintakieltooperusteen tutkintaan ja käsittelyyn.

Tähän vaihtoehtoon liittyen kaupparekisteriviranomainen olisi yhtiöoikeusdirektiivin soveltamisalaan kuuluvan yhtiön rekisteri-ilmoitusta käsitellessä voinut tiedustella toiselta jäsenvaltiolta, onko rekisteriin merkittäväksi ilmoitettu henkilö määrätty liiketoimintakieltoa vastaavaan kieltoon toisessa jäsenvaltiossa. Tässäkin vaihtoehdossa tämä olisi tarkoitettu poikkeukselliseksi menettelyksi ja olisi voinut perustua rekisteriviranomaisen tietoon henkilön siteistä toiseen jäsenvaltioon esimerkiksi osoitetiedon kautta tai olla pistokoemaista. Kaupparekisteriviranomaisen saadessa tiedon toisessa jäsenvaltiossa määrätystä liiketoimintakieltoa vastaavasta kiellosta, sillä olisi ollut oikeus luovuttaa tieto kiellosta ja muusta liiketoimintakiellon määräämisen kannalta merkityksellisistä tiedoista syyttäjälle. Rekisterimerkintää kaupparekisteriin ei olisi tehty ennen kuin syyttäjä olisi ilmoittanut, ettei se vaadi liiketoimintakieltoa tai liiketoimintakieltoa koskeva vaatimus olisi lainvoimaisella päätöksellä hylätty.

Vaihtoehto olisi todennäköisesti ollut vaikuttavampi kuin tässä esityksessä ehdotettu kokonaisarviointiin perustuva malli, mutta vaikuttavuus olisi silti jäänyt varsin rajalliseksi. Riittävän selvityksen saaminen toisessa valtiossa määrätystä liiketoimintakieltoa vastaavasta kiellosta olisi ollut vaihtoehdossa haastavaa yhtä lailla kuin esityksen mukaisen

kokonaisarvioinnin yhteydessäkin. Toisaalta jos toisessa valtiossa henkilölle on määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kielto tai annettu tuomio liiketoimintaan liittyvästä rikollisesta menettelystä ja tällainen päätös perusteluineen on käytettävissä, olisi tämän lähtökohtaisesti katsottava antaneen riittävän pohjan ainakin alustavalle harkinnalle liiketoimintakiellon määräämiseksi Suomessa. Myös tässä vaihtoehdossa erilainen lainsäädäntö ja esimerkiksi kielikysymykset olisivat tuoneet omat haasteensa. Toisaalta muualla kuin Suomessa tapahtuneet laiminlyönnit ja rikollinen menettely, jotka Suomessa tapahtuneina johtaisivat liiketoimintakieltoon, osoittavat yhtä lailla soveltumattomuutta liiketoiminnan harjoittamiseen. Vaihtoehdon ei arvioitu lisäävän merkittävästi esitutkintaviranomaisten, syyttäjälaitoksen tai tuomioistuinten työmäärää asiamäärien ollessa arvion mukaan vähäisiä.

Kiellon määräämisen edellytyksiä tässä vaihtoehdossa olisi kuitenkin suhteellisen vaikea määrittellä riittävän tarkkarajaisesti. Ongelmia liittyisi myös perusoikeuksien suojaan. Vaihtoehtoon havaittiin liittyvän riskejä siitä, että kielto määrättäisiin helpommin kuin muuten liiketoimintakieltolain mukaan. Näin ollen esityksessä ei ehdoteta, että muualla määrätty liiketoimintakieltoa vastaava kielto voitaisiin huomioida Suomessa itsenäisenä perusteena liiketoimintakieltoa määrättäessä.

5.1.3 Esitystä vastaava vaihtoehto ilman Euroopan talousaluetta koskevaa rajausta

Esityksen mukaiseen kokonaisarviointiin liittyen arvioitiin mallia, jossa muualla määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan olisi ollut mahdollista huomioida riippumatta siitä, onko kyse Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta vai kolmannesta valtiosta. Koska oikeudenkäyttöalueissa on paljon eroavaisuuksia, erityisesti siltä osin kuin kyse on Euroopan ulkopuolisista valtioista, ei esitykseen sisällytetty ehdotusta Euroopan talousalueen ulkopuolisten valtioiden huomioimisesta.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden toteuttamat tai suunnittelemaat keinot

5.2.1 Liiketoimintakieltoa koskeva sääntely jäsenvaltioissa

Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla edellyttää, että jäsenvaltioilla on säännökset liiketoiminnan harjoittamisen kieltämisestä (Disqualified directors). Komissio teki vuonna 2020 kyselyn jäsenvaltioille liiketoimintakieltoa koskevista voimassa olevista kansallisista säännöksistä. Muutamaa jäsenvaltiota lukuun ottamatta kaikilla jäsenvaltioilla oli jo tuolloin asiaa koskevaa sääntelyä. Tällaista sääntelyä saattoi sisältyä niin yhtiölainsäädäntöön, rikoslainsäädäntöön tai erilliseen sääntelyyn, kuten Suomessa liiketoimintakieltolakiin. Niissä maissa, joissa oli asiaa koskevaa sääntelyä, lähestulkoon kaikissa päätöksen kiellosta tekee tuomioistuin, jossain maissa kuitenkin muu viranomainen. Liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon pituus vaihtelee viidestä vuodesta 20 vuoteen kuitenkin niin, ettei joissain maissa ole määritelty kiellon enimmäiskestoa. Noin puolessa jäsenvaltioista henkilön tulee ilmoittaa esteistään toimia johtajana.

Yhtiölainsäädännölliset perusteet liiketoimintakieltoa vastaavalle kiellolle vaihtelevat. Toisin kuin Suomessa noin puolessa jäsenvaltioista pelkkä konkurssi tai maksukyvyttömyys on peruste kiellon määräämiselle. Kuitenkin lähes puolessa jäsenvaltioissa kiellon perusteena ovat vakavat laiminlyönnit, jotka johtivat konkurssiin tai maksukyvyttömyyteen tai kuten Suomessa, jos henkilö on liiketoiminnassa muusta kuin maksukyvyttömyydestä johtuvasta syystä olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia. Lisäksi erikseen on mainittu esimerkiksi verolainsäädäntöä koskevat rikkomukset, varallisuuteen ryhtyminen ja vahingon aiheuttaminen velkojille.

Noin 2/3 jäsenvaltioista peruste liiketoimintakiellolle on rikollinen menettely. Tältä osin ei kuitenkaan ilmene suoraan, johtuuko liiketoimintakiellon peruste yhtiölainsäädännössä, rikoslainsäädännössä vai muussa lainsäädännössä olevasta rikosoikeudellisesta perusteesta. Usean jäsenvaltion osalta on tältäkin osin mainittu konkurssi tai maksukyvyttömyys. Varsinaisista rikoksista on mainittu esimerkiksi omaisuusrikokset ja talousrikokset samoin kuin rikokset yleisesti.

Perusteet liiketoimintakieltoa vastaavalle kiellolle vaihtelevat jäsenvaltioittain. Näin ollen on selvää, ettei sellaista yleistä sääntöä ole määriteltävissä, jonka perusteella jossain jäsenvaltioissa määrätty liiketoimintakieltoa vastaavat kiellot vastaisivat sisällöltään ja perusteiltaan Suomessa määrättyjä kieltoja niin merkittävästi, että ne voitaisiin suoraan huomioida kansallisesti.

5.2.2 Toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakieltoa vastaavan kiellon huomioiminen

Ruotsi

Ruotsissa liiketoimintakiellosta säädetään liiketoimintakieltolaissa (Lag (2014:836) om näringsförbud). Sen 4–7 §:ssä on säännökset liiketoimintakiellon edellytyksistä. Liiketoimintakielto voi perustua liiketoiminnassa tehtyyn rikokseen, konkurssiin liittyviin laiminlyönteihin, liiketoimintaan liittyvien maksujen, kuten verojen ja tullien maksamisen laiminlyönteihin sekä kilpailulainsäädännön rikkomiseen. Kaikkiin säännöksiin liittyy lisäksi arviointi liiketoimintakiellon tarpeellisuudesta (*om ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt*) yleisestä näkökulmasta. Sen voinee katsoa vastaavan Suomen liiketoimintakieltolain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokonaisarviointia.

Liiketoimintakiellon tarpeellisuuden arvioinnista yleisestä näkökulmasta säädetään lain 4–7 §:ssä liiketoimintakiellon perusteiden yhteydessä. Liiketoimintakiellon tarpeellisuuden arvioinnissa huomioon otettavat seikat taas on määritelty liiketoimintakieltolain 8 §:ssä. Sen 1 momentin 1 kohdan mukaan arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon laiminlyöntien järjestelmällisyys, tavoiteltu merkittävä hyöty tai aiheutettu merkittävä vahinko tai jos toiminta on ollut omiaan aiheuttamaan merkittävää vahinkoa tai 2 kohdan mukaan, jos elinkeinonharjoittaja on aikaisemmin tuomittu elinkeinotoimintaan liittyvästä rikoksesta. Pykälän 2 momentin nojalla kokonaisarvioinnissa liiketoimintakielto on katsottava tarpeelliseksi, elleivät erityiset syyt estä sitä tilanteessa, jossa henkilö on syyllistynyt liiketoiminnassa rikokseen, josta vähimmäisrangaistus on kuusi kuukautta vankeutta.

Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan täytäntöönpano, siltä osin kuin kyse on muualla määrätystä kiellosta harjoittaa liiketoimintaa, on Ruotsissa toteutettu liiketoimintakieltolain 8 §:ään tehdyllä muutoksella⁷. Pykälään on lisätty uusi 3 momentti, jonka mukaan:

Arvioidessaan, onko liiketoimintakielto yleiseltä kannalta tarpeellinen, tuomioistuimien voi ottaa huomioon toisessa valtiossa annetun liiketoiminnan harjoittamista tai siihen osallistumista koskevan kiellon. Huomioon voidaan ottaa myös sellainen liiketoimintaan liittyvien velvoitteiden rikkominen, johon

⁷ Laki 2023:737, Regering proposition 2022/23:143 osoitteesta <https://www.regeringen.se/contentassets/a4d18cb072c74e23b82a24d3a3933cb8/naringsforbud-till-foljd-av-forbud-att-bedriva-naringsverksamhet-som-har-meddelats-i-en-annan-stat-prop.-202223143>. Ks. myös Ds 2023:2, osoitteesta <https://data.riksdagen.se/fil/39D79B1B-F4A1-4259-939C-47CE66AFF696>

*elinkeinonharjoittaja on syyllistynyt toisessa valtiossa harjoitetussa liiketoiminnassa.*⁸

Näin ollen liiketoimintakiellon tarpeellisuuden arvioinnissa voidaan jatkossa huomioida toisessa valtiossa määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai ottaa osaa liiketoiminnan harjoittamiseen. Huomioida voidaan myös rikkomukset, joihin henkilö on syyllistynyt liiketoiminnassa jossain toisessa valtiossa.

Ruotsin ehdotuksessa on arvioitu, että muualla tapahtuneet laiminlyönnit voitaisiin mahdollisesti ottaa jo voimassa olevan lain nojalla huomioon, mutta päädytty kuitenkin esittämään nimenomaista sääntelyä. Ehdotetun 3 momentin soveltamisalaa ei ole rajoitettu Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtioihin.

Tämän esityksen mukainen ehdotus vastaa siten merkittävässä määrin Ruotsissa säädettyä, sillä erotuksella, että Suomessa soveltamisala olisi rajoitettu Euroopan talousalueeseen. Lisäksi ehdotukseen sisältyy muualla määrätyn liiketoimintakiellon perusteeseen liittyvä vastaavuusvaatimus liiketoimintakieltolaissa liiketoimintakiellon perusteesta säädettyyn nähden.

Muut maat

Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan täytäntöönpanosta on Ruotsin lisäksi muilta jäsenvaltioilta saatu jäljempänä ilmeneviä tietoja.

Saksassa ammatti- tai liiketoimintakielto toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa voidaan ottaa huomioon estämällä osakeyhtiön hallituksen tai toimitusjohtajan valinta. Tältä osin edellytyksenä on kiellon vertailukelpoisuus. Tämä tarkoittaa, kuten Saksan kansallisessa lainsäädännössä, että virallinen tai oikeudellinen kielto kieltää tietyssä tarkoituksessa ammatin tai ammatin harjoittaminen ja että sen yhtiön, jonka hallituksen jäseneksi henkilö nimitettäisiin, tarkoitus on sama kuin muualla määrätyn kiellon tarkoitus. Saksassa liiketoimintakiellon perusteena voidaan huomioida toisissa jäsenvaltioissa annetut rikostuomiot.

Maltalla rekisteri ottaa huomioon toisen jäsenvaltion henkilölle määräämän liiketoimintakiellon ja rekisterillä on harkintavalta päättää, voidaanko henkilö, joka ei saa harjoittaa liiketoimintaa toisessa jäsenvaltiossa, nimittää johtajaksi Maltalla rekisteröidyssä yhtiössä.

Slovakiassa voidaan tunnustaa toisessa jäsenvaltiossa annettu liiketoimintakieltoa koskeva tuomio. Kuka tahansa kenellä on oikeudellinen intressi, voi esittää tällaisen tuomion tunnustamista.

Itävallassa saadun tiedon mukaan vaihtoehtona oli säätää lista sellaisista rikoksista, joiden perusteella henkilö määrättäisiin liiketoimintakieltoon. Liiketoimintakielto määrättäessä voitaisiin huomioida myös se, jos tällainen rikos on tapahtunut toisessa jäsenvaltiossa. Edellytyksenä ei olisi, että rikoksen perusteella olisi määrätty liiketoimintakielto jossain

⁸ *Vid bedömningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt får rätten ta hänsyn till förbud att bedriva eller ta del i näringsverksamhet som har meddelats i en annan stat. Hänsyn får även tas till åsidosättanden av skyldigheter i näringsverksamhet som näringsidkaren har gjort sig skyldig till i näringsverksamhet som har bedrivits i en annan stat.*

muualla kuin Itävallassa. Tällä hetkellä ei ole tietoa Itävallan lainsäädäntöprosessin etenemisestä.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta annettiin 12 lausuntoa, joiden antajat ilmenevät kappaleesta 1.2. Lisäksi kolme tahoa ilmoitti, ettei niillä ole lausuttavaa.

Varsinaisten muutos- ja tarkennusehdotusten lisäksi lausunnoissa esitettiin erilaisia huomioita sekä esitykseen että aihepiiriin liittyen muutoin. Esitystä ei vastustettu yhdessäkään lausunnossa.

Oikeusministeriö on lausunnossaan viitannut siihen, että hallituksen esityksessä on otettu lähtökohdaksi liiketoimintakieltoa koskeva osin aiempiin esitöihin ja oikeuskäytäntöön perustunut luonnehdinta liiketoimintakiellon luonteesta turvaamistoimenpiteenä. Oikeusministeriö toteaa, että korkein oikeus on sittemmin arvioinut liiketoimintakiellon luonnetta suhteessa perustuslain 105 §:ssä säädettyyn armahdukseen ja katsonut, että rikoksen perusteella määrätty liiketoimintakielto on sellainen muu rikosoikeudellinen seuraamus, josta perustuslain 105 §:n 1 momentin nojalla voidaan armahtaa (KKO:2022:78). Liiketoimintakiellon edellä mainitulla oikeudellisella luonnehdinnalla voi olla heijastusvaikutuksia esityksessä ehdotettuun erityisesti siltä osin kuin on tarve arvioida, onko liiketoimintakiellon määräämistä koskeva tieto luonteeltaan valtiosääntöisesti arkaluonteinen. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi lausunnon mukaan arvioida korkeimman oikeuden edellä mainitusta lausunnosta ilmenevän tulkinnan vaikutukset nyt käsillä olevaan ehdotukseen.

Oikeusministeriö on lausuntonsa mukaan arvioinut liiketoimintakiellosta annetun lain suhdetta EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen aiemmin (HE 2/2020 vp). Tuolloin katsottiin ainoastaan tarpeelliseksi täsmentää liiketoimintakielloon liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sovellettava yleislaki ja käsittelyn katsottiin kuuluvan pääosin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tämä lähtökohta on myös huomioitu esitysluonnoksen säätämisjärjestysperusteluissa. Oikeusministeriö on kiinnittänyt kuitenkin huomiota siihen, että korkein oikeus on sittemmin täsmentänyt liiketoimintakiellon oikeudellista luonnehdintaa ja rinnastanut sen aiempaa selvemmin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin ja turvaamistoihin. Tarkistus aiheuttaa tarpeen arvioida tarkemmin henkilötietojen käsittelyyn sovellettavaan yleissäädestä siltä osin kuin on kyse rikosasioissa toimivaltaisista viranomaisista. Toisaalta liiketoimintakieltorekisteristä luovutettavien tietojen käyttötarkoitukset voisivat edelleen puoltaa voimassa olevan lain mukaisesti sitä, että henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia. Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) soveltamisala on kapea ja koskee vain siinä tarkoitettuja viranomaisia.

Siinä tapauksessa, että sovellettavina yleissäädöksinä pidettäisiin edelleen tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia, jatkovalmistelun aikana olisi oikeusministeriön mukaan joka tapauksessa arvioitava tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen suojatoimien riittävyttä, huomioiden, että artikla koskee myös rikosoikeudellisia turvaamistoimia. Korkeimman oikeuden linjaus tarkoittaa oikeusministeriön näkemyksen mukaan, että liiketoimintakielto olisi samalla katsottava valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi tiedoksi. Toisaalta suojatoimien arvioinnissa on tarpeen huomioida se, että voimassa olevaa liiketoimintakieltoa koskeva tieto on julkinen ja sillä on erityistä merkitystä harmaan talouden ja talousrikosten torjunnassa, kun mahdollisen sopimuskumppanin osalta on mahdollisuus vaivatta tarkistaa, onko henkilöllä voimassa olevaa liiketoimintakieltoa. Päättynyttä liiketoimintakieltoa koskeva tieto on kuitenkin säädetty salassa pidettäväksi ja salassapitovaatimus voi osaltaan toimia suojatoimena.

Oikeusministeriö on pitänyt tarpeellisena arvioida näitä näkökohtia tarkemmin hallituksen esityksen jatkovalmistelun aikana yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Oikeusministeriöllä on ollut tarkoitus arvioida lakia myös osana hallitusohjelmaan sisältyvää tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistusta.

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestystä koskevissa perusteluissa on arvioitu tietojenvaihtoa koskevien säännösten suhdetta perustuslain 10 §:n mukaiseen henkilötietojen suojaan. Siinä tapauksessa, että liiketoimintakieltoon liittyvän henkilötietojen käsittelyn katsottaisiin arvioinnin perusteella edelleen kuuluvan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan, säätämisyjärjestysperusteluja olisi oikeusministeriön lausunnon mukaan tarpeen täydentää tietojenvaihtoa koskevan jakson osalta.

Oikeusministeriö on edelleen säätämisyjärjestysperusteluiden osalta todennut, että luonnoksessa on arvioitu esityksessä ehdotettua perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n valossa. Säätämisyjärjestysperusteluista ei kuitenkaan selvästi ilmene, miksi kyseinen perusoikeus on relevantti luonnoksessa ehdotetun uuden sääntelyn kannalta. Oikeusministeriö on katsonut kyse olevan ilmeisesti erityisesti siitä, että sääntely mahdollistaa vain ETA-alueella määrättyjen liiketoimintakieltojen tai siellä tapahtuneen rikollisen menettelyn huomioimisen. Kyseinen peruste ei kuitenkaan vaikuta asettavan henkilöitä eri asemaan esimerkiksi suoraan kansalaisuuden perusteella, vaan kansalaisuudesta riippumatta tietyllä alueella määrätyn liiketoimintakiellon tai tapahtuneen rikollisen menettelyn perusteella. Säätämisyjärjestysperusteluja tulisi vielä selkeyttää tältä osin. Luonnoksessa on arvioitu esityksessä ehdotettua myös perustuslain 18 §:ssä säädetyn elinkeinonvapauden kannalta. Tältä osin säätämisyjärjestysperusteluissa oleva arvio on verrattain suppea ja perusteluja olisi syytä oikeusministeriön näkemyksen mukaan tarkentaa.

Oikeusministeriö on todennut epäselväksi jääneen, miksi julkisten tietojen antamisesta toiseen vaiheen tietojenvaihdossa on katsottu tarpeelliseksi säätää erikseen. Vastaava oikeus olisi Oikeusrekisterikeskuksella jo julkisuuslain perusteella. Jos säännöksellä halutaan oikeusministeriön mukaan selvittää, että kyseessä on henkilötietojen luovuttaminen henkilörekisteristä julkisuuslain 16 §:n 3 momenttia laajemmin, eli siten että Oikeusrekisterikeskuksella ei olisi velvollisuutta selvittää, onko tiedon pyytäjällä henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää henkilötietoja, olisi yleislain ja erityislain systematiikan kannalta selkeämpää, että säännös muotoiltaisiin nimenomaan poikkeukseksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentin edellytyksistä. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida vielä säännöksen tarpeellisuutta ja sen suhdetta yleislaissa säädettyyn.

Oikeusministeriön mukaan, kun liiketoimintakieltoain 21 §:n 7 momentissa säädetään asiallisesta erilaisesta tiedonvaihtotilanteesta kuin 6 momentissa, vaikuttaa selkeyden vuoksi asianmukaisemmalta säätää maksuttomuudesta erikseen myös 7 momentissa.

Oikeusministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että 3 §:ään ehdotettaviin muutoksiin sisältyvä mahdollisuus ottaa 3 §:ssä tarkoitettussa kokonaisarvioinnissa huomioon toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa määrätty liiketoimintakielto samoin kuin henkilön syyllistyminen edellä tarkoitettussa valtiossa saman momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn. Luonnoksessa 21 §:ään ehdotettu tiedonvaihto näyttäisi kuitenkin koskevan ainoastaan nimenomaan liiketoimintakieltoja. Esityksen perusteella jää siis epäselväksi, mistä kokonaisarvioinnissa huomioon otettava tieto syyllistymisestä liiketoimintakieltoain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn olisi kansallisen viranomaisen tai tuomioistuimen saatavilla.

Oikeusministeriö on viitaten oikeuskäytäntöön (KKO 2002:78 ja KKO 2013:43) lainannut esitysluonnoksen 21 §:n yksityiskohtaisia perusteluita, jossa on käsitelty muualla tapahtuneen rikollisen menettelyn huomioimisen osalta huomioitavia seikkoja. Esitysluonnoksen mukaan ”jos kyse on kiellon sijaan vain rikollisen menettelyn huomioimisesta, on rikoksen tekoajankohdalla ja sen vakavuudelle keskeinen vaikutus liiketoimintakiellon määräämisessä. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, voitaisiin ajallisen vaikutuksenkin katsota olevan pidempikestoisempi. Harkinnan tukena voidaan pitää liiketoimintakieltolain 8 §:ssä vireillepanoajasta säädettyä Suomessa tapahtuneista laiminlyönneistä tai rikoksista liiketoimintakieltola määrättäessä. Ei ole kuitenkaan estettä sille, etteikö kokonaisarvioinnissa voida huomioida viittä vuotta vanhempiakin rikoksia, jos niiden on katsottava ilmentävän Suomessa jatkuneena henkilön suhtautumista liiketoimintaan liittyviin velvollisuuksiin tai liiketoiminnassa tapahtuvaan rikolliseen menettelyyn”. Oikeusministeriön mukaan, vaikkei muualla kuin Suomessa tehty rikos vaikutakaan itsenäisenä kiellon määräämisperusteena, esityksessä olisi syytä selvittää tarkemminkin, milloin ja minkälainen vaikutus viittä vuotta vanhemmille teoille kokonaisarvioinnissa voitaisiin antaa, kun Suomessakaan tehtyinä tällaiset teot eivät voi itsenäisesti johtaa kiellon määräämiseen. Sanottu korostuu, mikäli lähtökohtana pidetään sellaista kieltoa tai rikollista menettelyä, jonka voidaan katsoa osaltaan ilmentävän henkilön suhtautumista liiketoiminnan harjoittamiseen vielä arviointihetkellä. Säädösperusteluissa tulisi selvittää sitä, minkälainen suhde arvioinnissa huomioitavilla teoilla tulee olla toisiinsa ja kiellon kohteen (arviointihetken mukaisen) suhtautumisen selvittämiseen.

Mikäli kokonaisarvioinnissa voitaisiin huomioida viittä vuotta vanhempiakin rikoksia, jos niiden katsotaan ilmentävän Suomessa jatkuneena henkilön suhtautumista liiketoiminnassa tapahtuvaan rikolliseen menettelyyn, johdonmukaisuussyistä tulisi oikeusministeriön mukaan myös ottaa kantaa siihen, voidaanko kokonaisarvioinnissa huomioida sellainen muualla kuin Suomessa määrätty kielto, joka on ollut voimassa Suomessa tehtyjen rikosten tekoahetkellä, muttei enää tuomion antamisen hetkellä.

Oikeusministeriö on todennut, viitaten esitysluonnoksen mukaiseen vastaavuusvaatimukseen ja edelleen oikeuskäytäntöön KKO 2022:78, että sääntelyssä korostuvat laillisuusperiaatteen vaatimukset sääntelyn tarkkarajaisuudesta, täsmällisyydestä ja ennakoitavuudesta. Oikeusministeriö on katsonut, että 3 §:n säädösperusteluissa olisi aiheellista kuvata vieläkin laajemmin ja konkreettisemmin arvioinnin sisältöä sekä rajoja.

Oikeusministeriön lausunnon perusteella esityksen säätämisyjärjestysperusteluita on laajennettu ja tarkennettu lausunnossa edellytetyllä tavalla. Edelleen esitystä on muutettu siten, että myös toisen vaiheen tiedot tulisi luovuttaa joko yhteenliittämissjärjestelmän välityksellä tai muuta suojattu tiedonsiirtoyhteyttä- tai tapaa käyttämällä. Direktiivin täytäntöönpanoasetuksen mukaan kyselyt ja vastaukset siirretään yhteenliittämissjärjestelmän kautta käyttäen päästä päähän –salausta, joten tätä on perusteltua soveltaa myös muihin tiedonsiirtotapoihin. Tämän vuoksi julkisten tietojen sähköisen luovuttamisen tavasta säädettäisiin erikseen, jotta kansallinen sääntely täyttäisi direktiivin edellytykset tietojensiirrolle.

Esitystä on oikeusministeriön lausunnon perusteella muutettu myös siten, että liiketoimintakieltolain 21 §:n 7 momentissa säädetään tietojen maksuttomuudesta. Pykälän 7 momenttia on muokattua myös muutoin sen kuitenkin sisällöllisesti vastatessa lausuntokierroksella ollutta. Lisäksi esitystä on muutettu siten, että Suomesta esitettävä pyyntö voi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot. Lisäksi perusteluissa on viitattu rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin.

Säännöskohtaisia perusteluita on oikeusministeriön lausunnon perusteella selvennetty liiketoimintakieltolain 3 §:n osalta muualla tuomittujen rikosten huomioimisen suhteen. Lisäksi myös syyttäjälaitos on kiinnittänyt huomiota rikoksen tekohetkellä voimassa olleeseen muualla määrättyyn kieltoon. Perusteluita on muokattu siten, että tällainen kiello voitaisiin huomioida. Esityksen mukaan kokonaisarviointilla ei ole vaikutusta liiketoimintakieltolain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rikosten yhteydessä, eikä esityksellä siten ole vaikutusta 3 momentin nojalla liiketoimintakieltola määrättäessä. Oikeusministeriön lausunnon perusteella on kuitenkin tarkennettu perusteluissa sitä, että esimerkiksi kiskonnantapaisen työsyörijä voi olla merkityksellinen myös terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen kannalta. Jatkovalmistelussa on pyritty myös tarkentamaan 3 §:ssä vastaavuudella tarkoitettua.

Sisäministeriön poliisiosasto on antamassaan launnossa kannattanut esitystä. Sisäministeriö on kuitenkin katsonut, ettei tietojenvaihtoa nimen ja syntymäajan perusteella voida pitää riittävinä tietoina tietojen luovutukseen. Edelleen sisäministeriö on todennut, että ulkomaille ulottuva lisäselvitysten pyytäminen mahdollisista siellä määrättyistä liiketoimintakielloista ei lähtökohtaisesti tulisi koskea kaikkia epäiltyjä, joihin liiketoimintakiellon tutkintaan Suomessa olisi edellytykset. Sisäministeriön mukaan lisäselvitysharkinta ja pyyntö mahdollisesta tietopyynnöstä tulisi lähtökohtaisesti kuulua syyttäjän harkinnan piiriin ja tai siitä tulisi ainakin sopia syyttäjän kanssa erikseen, mikäli selvityksen kohteella olisi olemassa jokin side toiseen jäsenvaltioon.

Koskien sisäministeriön lausuntoa, tietojenvaihdon toteutuksesta säädetään täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2021/1042, jossa vähimmäistiedoiksi on määritelty nimi ja syntymäaika. Jäsenvaltio voi kuitenkin ilmoittaa, että yksiselitteiseksi tunnistamiseksi se tarvitsee esimerkiksi henkilön henkilötunnuksen, mutta tällaisen tiedon lisäämistä tietopyyntöön ei voida kuitenkaan toiselta jäsenvaltiolta vaatia. Lisäksi esityksessä lähtökohta on nimenomaisesti se, että tietopyyntö toiseen jäsenvaltioon tehdään vain poikkeuksellisesti, esimerkiksi silloin kun liiketoimintakiellon edellytyksiä tutkitaan sellaisen henkilön kohdalta, jolla tiedetään olevan siteitä johonkin toiseen jäsenvaltioon. Koska edellytysten tutkinta kuuluu liiketoimintakieltolain 19 a §:n nojalla esitutkintaviranomaiselle, olisi oikeus tietopyyntöön esitutkintaviranomaisella. Syyttäjän oikeudesta vaatia liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset tutkittavaksi säädetään samassa pykälässä. Lisäksi esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyöstä säädetään esitutkintalain (805/2011) 5 luvussa.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet ovat kannatettavia ja toisessa Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa määrätyn liiketoimintakiellon sekä ETA-jäsenvaltioiden hallussa olevien muiden liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisten tietojen huomioiminen määrättäessä kansallista liiketoimintakieltola on perusteltua. Henkilölle jo ennestään toisessa valtiossa vahvistettu liiketoimintakiello tai vastaava turvaamistoimenpide tai seuraamus on vahva osoitus vakavasta ja toistuvasta piittaamattomuudesta liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvistä lakisääteisistä velvoitteista. Näin ollen toisessa valtiossa annettulla liiketoimintakiellolla tulee olla painoarvoa kansallisen liiketoimintakiellon määräämistä koskevassa tilanteen kokonaisarvioinnissa.

Valtiovarainministeriö on lisäksi kiinnittänyt yleisesti huomiota voimassa olevan kansallisen liiketoimintakiellon tarkastamisen nykytilanteeseen. Liiketoimintakiello on julkista tietoa, mutta valtiovarainministeriö pitää ongelmallisena sitä, että voimassa olevan kiellon tarkastamiseksi tulee tilata Oikeusrekisterikeskuksen sähköisessä asiointipalvelussa 22 euroa maksava rekisteriote tai todistus riippuen siitä, onko henkilöllä voimassa olevaa liiketoimintakieltola vai ei. Tämä kustannus tulee jokaisesta erillisestä yksittäiseen henkilöön

kohdistuneeseen kyselyyn annetusta vastauksesta. Lisäksi tietoja voimassa olevista liiketoimintakielloista voi ostaa myös yksityissektorin palveluntarjoajilta.

Valtiovarainministeriö on viitannut liiketoimintakiellon luonteeseen turvaamistoimenpiteenä, jonka tarkoitus on estää vahingollisen toiminnan jatkaminen. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan yksi tapa järjestää tämä asia voisi olla se, että kansallisia liiketoimintakieltoja koskevaa tietoa jaettaisiin esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä, jossa nykyiselläänkin jaetaan tietoa muun muassa verovelosta ja eri ilmoituksiin liittyvistä puutteista julkisesti.

Koskien valtiovarainministeriön lausuntoa, esitys koskee liiketoimintakieltoja koskevaa tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä, eikä sen yhteydessä ole selvitetty tarkemmin liiketoimintakieltojen saatavuuden parantamista kansallisesti tai tietojen asettamista saataville maksuttomasti. Siltä osin kuin henkilö, joka on määrätty liiketoimintakieltoon, on merkittynä kaupparekisteriin, tehdään kiellosta merkintä asianomaisen yrityksen tai yhteisön kohdalle. Yrityksen tai yhteisön tulisi ilmoittaa tällainen henkilö poistettavaksi kaupparekisteristä, jos henkilö ei voi toimia kaupparekisteriin merkittynä vastuuhenkilönä. Liiketoimintakielto ilmenee kaupparekisteriotteelta, joka on saatavissa maksuttomasti.

Kaupparekisteristä eivät ilmene sellaiset henkilöt, joille on määrätty liiketoimintakielto, mutta jotka eivät ole merkitty vastuuhenkilöksi kaupparekisteriin, vaan tältä osin tiedot ilmenevät vain liiketoimintakieltojen rekisteristä. Liiketoimintakieltojen julkisuus on oleellisen osa sen tarkoitusta estää vahingollisen toiminnan jatkaminen. Tietojen asettamille saataville maksutta liittyä kuitenkin niin taloudellisia kysymyksiä riippuen toteutustavasta samoin kuin tietosuojan liittyviä kysymyksiä. Edellä oikeusministeriön näkemyksen mukaan liiketoimintakieltoa on pidettävä arkaluonteisena tietona, jolloin tosiasiallisen julkisuuden lisäämistä maksuttomuuden kautta tulisi arvioida myös sen suhteen.

Oikeusrekisterikeskus on todennut lausunnossaan, että se toimii liiketoimintakieltojen rekisterinpitäjänä, ja tulisi esitetyn sääntelyn mukaisesti vastaamaan liiketoimintakieltoja koskevasta tiedonvaihdosta toisten jäsenvaltioiden kanssa. Oikeusrekisterikeskus pitää esitettyä sääntelyä kannatettavana. Erityisesti tiedonvaihdon maksuttomuudesta säätäminen on kannatettavaa, koska maksullisuuden toteuttaminen lisäisi järjestelmäkehityksen arvioituja kustannuksia merkittävästi. Liiketoimintakieltojen rekisteristä luovutettavat tiedot ovat pääsääntöisesti tällä hetkellä maksullisia liiketoimintakieltojen 21.3 §:ssä säädettyä lukuun ottamatta. Oikeusrekisterikeskus esittää lausunnossaan harkittavaksi, olisiko otteiden luovuttamista mahdollista säätää maksuttomaksi kokonaan. Oikeusrekisterikeskuksen käsityksen mukaan tällä ei olisi valtion tulokertymän kannalta merkittävää vaikutusta.

Oikeusrekisterikeskus toteuttaa lausunnon mukaan parhaillaan tiedonvaihdon edellyttämiä järjestelmä- ja rajapintamuutoksia. Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa todetusti teknistä toteutusta varten Oikeusrekisterikeskukselle on osoitettu 120.000 euron siirtomääräraha. Järjestelmäkehitykseen liittyvät kustannukset ovat täsmentyneet projektin edetessä, ja Oikeusrekisterikeskuksen tarkentunut arvio kustannuksista on tällä hetkellä 145.000 euroa.

Koskien Oikeusrekisterikeskuksen lausuntoa, liiketoimintakieltojen maksuttomuuden osalta viitataan edellä valtiovarainministeriön lausunnon osalta todettuun, eikä asiaa ole ollut mahdollista selvittää tarkemmin jatkovalmistelun yhteydessä. Siltä osin kuin järjestelmäkehityksestä aiheutuvat kulut ylittävät siirtomäärärahan, on kustannusten kattaminen käsitelty taloudellisten vaikutusten yhteydessä.

Patentti- ja rekisterihallitus on arvioinut, ettei esityksellä ole vaikutusta kaupparekisterin toimintaan tai muihinkaan PRH:n viranomaistehtäviin.

Poliisihallitus on lausunnossaan viitannut havaintoihin siitä, että liiketoimintakieltoa pyritään kiertämään jatkamalla liiketoimintaa toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sekä muussa rajat ylittävässä talousrikollisuudessa. Liiketoimintakiellon soveltamisalaa laajentamalla voitaisiin tehostaa turvaamistoimenpiteen käyttötarkoitusta, jolla toisin sanoen pyritään estämään liiketoimintakieltolaissa kuvatun vahingollisen toiminnan jatkaminen. Poliisihallituksen tietojen mukaan määrätyt liiketoimintakiellot ovat vähentyneet viime vuosien aikana esimerkiksi liiketoimintakiellosta annetun lain 8 §:n vireillepanoaikaa ja yleisesti talousrikostutkintaa koskevista haasteista johtuen.

Poliisihallitus on kiinnittänyt huomiota asianmukaisten tiedonvaihto- ja saantisäännösten merkitykseen, jotta liiketoimintakieltosäännöksiä voidaan tehokkaasti soveltaa esitutkinnan aikana sekä myöhemmin rikosprosessissa. Tiedonvaihdon toteuttaminen sekä mahdollisten sääntelyesteiden purkaminen liiketoimintakieltolain soveltamisalalla tulisi huomioida myös tiedonvaihtoa sekä siihen liittyviä säännöksiä arvioivassa työryhmässä.

Poliisihallituksen lausunnon mukaan liiketoimintakiellon määräämisen edellytyksien arvioimiseksi ja toisen jäsenvaltion määräämän kiellon huomioon ottamiseksi tulisi myös selvittää tietojärjestelmiä koskevia kysymyksiä. Hallituksen esityksessä mainittua kokonaisarviointia ja erityisesti esitutkintaviranomaisen työskentelyä edistäisi se, mikäli käytössä olisi esimerkiksi yleiseurooppalainen rekisteri ja/tai kyselymahdollisuus. Lausunnon mukaan esitutkinnan tehokkuutta parantaisi, jos viranomaisen päätös liiketoimintakiellosta Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa olisi ladattavissa ja käytettävissä esitutkinnassa. Tehostava ja nopeuttava vaikutus esitutkintaprosessiin edellä mainitulla rekisterillä olisi ilmeinen verrattuna menettelyyn, missä tietojen saaminen olisi toteutettava esimerkiksi kansainvälisin oikeusapupyynnöin tai -määräyksin. Kokonaisarvioinnin toteuttamiseksi tulisi varmistaa, että edellä mainitut tiedot ja muut kokonaisarvioinnin kannalta merkitykselliset tiedot ovat myös tuomioistuimen käytettävissä.

Koskien Poliisihallituksen lausuntoa, esityksessä on tunnistettu se, että riittävän selvityksen saaminen kokonaisharkinnan tueksi voi olla haastavaa. Tämä voi johtaa myös siihen, että tiedossa oleva liiketoimintakiello jää huomioimatta. Yhtiöoikeusdirektiivissä tarkoitettu tietojenvaihto koskee jäsenmaita velvoittavasti vain siltä kuin kyse on siitä, onko tietojenvaihtopyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty liiketoimintakielloon toisessa jäsenvaltiossa. Muiden tietojen antaminen on yhtiöoikeusdirektiivin tarkoittamassa tietojenvaihdossa jäsenvaltion harkinnassa. Siten muiden tietojen saaminen voi edellyttää Poliisihallituksen lausunnossa viittamaa oikeusapupyynnöä. Yhtiöoikeusdirektiivin täytäntöönpanossa ei ole mahdollista vaikuttaa siinä säädetyn lisäksi uusiin rajat ylittäviin tiedonvaihtotapoihin. Lausunto on annettu tiedoksi sisäministeriössä käynnissä olevalle lainsäädäntöhankkeelle (SM046:00/2023) poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi.

Syyttäjälaitos on lausunnossaan katsonut, että huomioon tulee ottaa myös sellainen toisessa valtiossa määrätty kiello, joka on ollut voimassa, kun rikokset liiketoiminnassa Suomessa on tehty, mutta joka ei välttämättä siis ole enää tuomion antamisen hetkellä voimassa. Tämä edellyttää, että tiedot tällaisesta kiellosta ovat saatavissa. Näin tulisi olla ottaen huomioon prosessien kestot sekä se, mitä yhdessä valtiossa voimassa olevan kiellon vastainen toiminta toisessa valtiossa osoittaa, vaikka siitä ei erikseen voikaan rangaista. Syyttäjälaitoksen käsityksen mukaan se ilmentää kokonaisarvioinnin kannalta sellaista moitittavaa suhtautumista velvollisuuksien noudattamiseen, että se tulisi ottaa harkinnassa huomioon.

Syyttäjälaitoksen lausunnossaan esittämällä perusteilla ja edellä oikeusministeriön samassa asiassa esittämien huomioiden perusteella liiketoimintakieltolain 3 §:n perusteluita on muutettu siten, että huomioida voitaisiin myös sellainen toisessa jäsenvaltiossa määrätty liiketoimintakielto, joka on ollut voimassa henkilön laiminlyödessä Suomessa liiketoimintaan liittyviä lakisäätteisiä velvollisuuksia tai henkilön syyllistyessä Suomessa liiketoiminnassa rikolliseen menettelyyn.

Tulli on lausunnossaan todennut, että toisessa Euroopan talousalueen valtiossa määrätyn liiketoimintakiellon huomioiminen määrättäessä kansallista liiketoimintakieltoa voi olla perusteltua, koska henkilölle jo lainvoimaisesti vahvistettu kielto toisessa valtiossa osoittaa piittaamattomuutta liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvistä lakisäätteisistä velvoitteista. Näin ollen se, että Suomessa kansallisesti harkitaan liiketoimintakiellon määräämistä samalle henkilölle, osoittaa jatkumoa piittaamattomaan toiminnan harjoittamiseen. Siten jo toisessa valtiossa annetulla liiketoimintakiellolla tulee olla painoarvoa arvioitaessa kansallisen liiketoimintakiellon määräämistä ja sen kestoja sekä kokonaisarviointia.

Tullin mukaan pohdittavaksi nousee tilanne, jossa olisi tarpeen saada tarkempia tietoja toisessa ETA-valtiossa määrätyn liiketoimintakiellon perusteena olevista rikoksista, niiden vakavuudesta ja mahdollisesta samankaltaisuudesta Suomessa harkittavana olevan liiketoimintakiellon ”perusterikoksista”. Kysymys on siitä, onko toimivaltaisten viranomaisten mahdollista saada ne Oikeusrekisterikeskuksen kautta vai tuleeko esitutkintaviranomaisen pyytää kyseessä olevia tietoja oikeusapumenettelyä käyttäen. Kyse on lähinnä siitä, mitkä ovat Oikeusrekisterikeskuksen toimivaltuudet pyytää ja saada yksityiskohtaisempia tietoja toisesta valtiossa tietoja, jotka eivät ole suoraan Oikeusrekisterikeskuksen liiketoimintakieltorekisterissä tai muissa sen järjestelmissä. Sama kysymyksenasettelu nousee esille myös tilanteissa, joissa toinen ETA-valtio haluaa tarkempia tietoja Suomessa määrätyn liiketoimintakiellon perusteista ja rikoksista.

Koskien Tullin lausuntoa, edellä oikeusministeriön lausunnon osalta todetusti esitystä on muokattu siten, että pyyntö voi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot. Tietojen saaminen riippuu kuitenkin kunkin jäsenvaltion kansallisesta ratkaisusta. Lisäksi on viitattu rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin. Käytännössä tarve lisätietojen saamiselle on vain tilanteessa, jossa ensimmäiseen vaiheen kyselyssä on tullut positiivinen osuma. Esitutkintaviranomainen voi käyttää myös muita sen käytettävissä olevia tietojenvaihtokanavia riittävän selvityksen saamiseksi.

Verohallinto on kiinnittänyt huomioita siihen, että asiassa on yhtenä vaihtoehtona selvitetty esimerkiksi liiketoimintakieltoa vastaavien muiden maiden kieltojen liputtamista ilmoittajan toimesta kaupparekisteriin, mutta tästä on luovuttu erinäisten ongelmien vuoksi. Verohallinto toteaa, että yleisesti tieto muualla määrätystä liiketoimintakiellosta olisi hyödyllinen myös verovalvonnan riskien kartoituksen näkökulmasta. Vaikka nyt tällaista laajaa tiedonsaantia ei edistettäisi, voisi tulevaisuudessa Verohallinnon lausunnon mukaan olla eri viranomaisten kannalta hyödyllistä, mikäli tietoa EU- / ETA-valtioissa määrättyistä liiketoimintakielloista ja näiden perusteista kerättäisiin esimerkiksi automaattisella tietojenvaihdolla.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry on todennut lausunnossaan jatkossa olevan tärkeää, että tuomioistuineläitos tarkoin perustelee päätöksissään, mihin liiketoimintakieltoon Suomessa määrääminen perustuu ja miten ETA –alueella määrätty liiketoimintakielto on otettu huomioon kokonaisharkinnassa. Esityksessä olisi lausunnon mukaan voitu arvioida hieman laajemmin pääasiallisia vaikutuksia myös liiketoimintakieltoon määrättävien oikeudelliseen asemaan ja

siihen, miten kokonaisharkinnan laajentamisen tällä tavoin uskotaan vaikuttavan liiketoimintakieltoon määräämisen mahdolliseen kasvuun suomalaisissa tuomioistuimissa.

Koskien EK:n lausuntoa, liiketoimintakiellon vaikutusta liiketoimintakieltoon määrättävän asemaan on pyritty kuvaamaan säännöskohtaisissa perusteluissa esimerkiksi vastaavuusvaatimuksen yhteydessä niiden edellytysten osalta, joiden tulee täytyä muualla määrätyn liiketoimintakiellon huomioimiseksi samoin kuin muualla määrätyn liiketoimintakiellon vaikutukseen Suomessa määrättävään liiketoimintakieltoon. Ottaen huomioon liiketoimintakieltojen vuosittainen varsin rajallinen määrä, ei muutoksella ole arvioitu olevan vaikutusta erityisen lukuisiin tapauksiin, mutta tosiasiallinen vaikutus voidaan arvioida vasta lain tultua voimaan.

Suomen Juristiliitto (rek. Suomen Lakimiesliitto) on todennut lausunnossaan, että esitysvaiheessa syytä huomioida taloudellisissa vaikutuksissa riittävällä tarkkuudella kaikki eri virastot sekä osapuolet, joita selvitysten hankkiminen tulee koskemaan. Lisäksi lausunnossa on kannustettu selvittämään jatkoselvittelyssä lisää toisessa valtiossa määrättyä kieltoa itsenäisenä määräämisperusteena.

Koskien Juristiliiton lausuntoa, esityksen on arvioitu aiheuttavan merkittävämmiin taloudellisia vaikutuksia Oikeusrekisterikeskukseen, jolle on osoitettu määräraha järjestelmäteknisiin muutoksiin sekä yhden henkilötövuoden pysyvä resurssi. Muiden viranomaisten osalta esityksen vaikutuksia on seurattava voimaantuloon jälkeen esimerkiksi sen osalta, lisääkö se huomattavissa määrin käännöstöitä esitutkintaviranomaisissa. Alustavasti vaikutuksen ei ole arvioitu olevan erityisen suuri huomioiden liiketoimintakieltojen määrä kokonaisuudessaan ja se, ettei muutos vaikuttaisi niistä todennäköisesti kuin murto-osaan. Ottaen huomioon, että muissa maissa määrättyjen liiketoimintakieltojen huomioiminen itsenäisenä perusteena lisäisi merkittävästi esimerkiksi sen perusteen vastaavuuteen suhteessa liiketoimintakieltoilaisissa säädettyyn kohdistuvia vaatimuksia samoin kuin haasteet ollut löytää yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan täytäntöönpanemiseksi sen vaatimukset täyttävä muun lainsäädännön kanssa sopuosinnussa oleva ratkaisu, ei asiaa ole mahdollista tässä vaiheessa selvittää lisää huomioiden erityisesti se, että direktiivin 13 i artiklan täytäntöönpano on tällä hetkellä myöhässä.

Suomen Yrittäjät on lausunnossaan pitänyt sopimattomaan ja vahingolliseen liiketoimintaan puuttumista sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen ylläpitämistä tärkeänä tavoitteena. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että vaatimuksia muualla määrätyn kiellon tai rikollisen menettelyn huomioimisesta kokonaisarviointissa ei tehdä, mikäli käytettävissä ei ole riittävän kattavaa selvitystä. Huomioon on myös otettava se, että lainsäädäntö ei ole kaikkialla liiketoimintakiellon osalta samanlaista. Erityisesti on lausunnon mukaan huolehdittava siitä, että lainsäädännön noudattamiseen pyrkivät yritykset eivät joudu kärsijöiksi ylimääräisten liiketoimintakieltoasioiden tutkintojen vuoksi. Turhat liiketoimintakieltoasioita koskevat tutkinnat voivat aiheuttaa yrityksille hallinnollisen taakan lisäksi merkittäviä mainehaittoja. Edelleen Suomen Yrittäjät katsoo, että lakimuutoksen käytännön vaikutuksia on välttämätöntä arvioida myös jälkikäteen. Erityisesti siitä näkökulmasta, mikä on ollut Euroopan talousalueeseen kuuluvassavaltiossa määrättyjen liiketoimintakieltojen vaikutus Suomessa määrättävien liiketoimintakieltojen kokonaisharkinnassa.

Koskien Suomen Yrittäjien lausuntoa, esityksen tosiasiallisia vaikutuksia liiketoimintakiellon määräämiseen on vaikea arvioida etukäteen, joskin liiketoimintakieltojen kokonaismääräkin huomioiden vaikutukset on joka tapauksessa arvioitu varsin vähäisiksi. On kuitenkin tarpeellista tarkastella vaikutuksia sen jälkeen, kun lain soveltamisesta on kokemuksia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki liiketoimintakiellosta

3 §. Liiketoimintakieltoon määräämisen edellytykset. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla henkilö voidaan määrätä liiketoimintakieltoon. Pykälän 1–3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan henkilön toimintaa 1 momentin nojalla kokonaisuutena arvioitaessa voitaisiin huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan, jos kiellon perusteena on mainitussa momentissa tarkoitettua vastaava laiminlyönti tai rikollinen menettely, samoin kuin henkilön syyllistyminen edellä tarkoitettussa valtiossa mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn.

Näin ollen muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan samoin kuin rikollinen menettely liiketoiminnassa voitaisiin ottaa huomioon osana kokonaisarviointia, mutta kyseessä ei olisi itsenäinen peruste liiketoimintakiellon määräämiselle. Edellytyksenä olisi, että henkilölle oltaisiin harkitsemassa Suomessa tapahtuneen laiminlyönnin tai rikollisen menettelyn perusteella liiketoimintakieltoa. Tuolloin pykälän 1 momentissa tarkoitettua kokonaisarvioinnin yhteydessä voitaisiin ottaa huomioon myös muualla määrätty liiketoiminnan harjoittamista koskeva kielto tai rikollinen menettely.

Kokonaisarvioinnissa edellytettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti, että toimintaa on pidettävä vahingollisena 1 momentissa säädetyllä tavalla, mutta siinä voitaisiin huomioida sekä Suomessa että muualla liiketoiminnassa tapahtunut vahingollinen toiminta kokonaisuudessaan. Vahingollisuudella 1 momentin mukaan tarkoitetaan sitä, että henkilön toimintaa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena.

Toisessa valtiossa määrättyllä kiellolla tarkoitettaisiin tuomioistuimen tai muun viranomaisen määräämää nimenomaista kieltoa harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Kielto voisi siis varsinaisen liiketoiminnan harjoittamisen lisäksi koskea kieltoa toimia liiketoiminnassa vastuuhenkilönä, kuten hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana, taikka muuta osallistumista liiketoimintaan. Huomioon otettavalta kielloilta on tarkoitettu edellytettävän lainvoimaisuutta vastaavasti sen lopullisuutta.

Säännöksen mukaan huomioimisen edellytyksenä olisi, että kiellon perusteena on 1 momentissa tarkoitettua vastaava laiminlyönti tai rikollinen menettely. Toisin sanoen kiellon tulisi perustua liiketoimintaan liittyvien velvollisuuksien olennaiseen laiminlyöntiin tai syyllistymiseen liiketoiminnassa muuhun kuin vähäiseen rikolliseen menettelyyn. Maksukyvyttömyydestä johtuvia laiminlyöntejä ei huomioitaisi 1 momentin 1 kohdan mukaisesti.

Koska liiketoimintaan liittyvät velvollisuudet vaihtelevat maittain, ei lainsäädännöiltä kuitenkaan edellytettäisi, että ne sisällöltään vastaisivat Suomen lainsäädännössä velvollisuuksista säädettyä. Liiketoimintaan liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnin on katsottava osoittavan piittaamattomuutta riippumatta siitä, poikkeavatko liiketoimintaan liittyvät velvollisuudet toisessa valtiossa. Vastaavasti kiellon perusteena voisi olla henkilön syyllistyminen liiketoiminnassa rikolliseen menettelyyn kuitenkin tässä yhteydessä edellyttämättä sääntelyn yhteneväisyyttä. Vain sellainen rikollisen menettelyn perusteella määrätty kielto huomioitaisiin, jonka perusteena olevasta rikoksesta tuomioistuimien on henkilön

tuominut. Tämä ei kuitenkaan ole esteenä sille, etteikö huomioon voitaisi ottaa kieltoa, jonka on määrännyt jäsenvaltion lainsäädännön nojalla muu viranomainen kuin rikoksesta tuominut tuomioistuim.

Ei ole kuitenkaan tarkoitus, että kokonaisarvioinnissa huomioitaisiin Suomen oikeusjärjestelmälle vierailta perusteilla määrättyjä kieltoja harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Vastaavuudella tarkoitetaan myös sitä, että laiminlyönnin tai rikollisen menettelyn tulisi luonteeltaan vastata 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettyä. Ottaen huomioon, että kokonaisarvio rajattaisiin Euroopan talousalueeseen kuuluviin valtioihin, eivät oikeudenkäyttöalueet tältä osin poikkea niin merkittävästi kuin tilanteessa, jossa rajausta ei olisi. Huomiotta jättäminen jää tuomioistuimen harkittavaksi, mutta tällaisia perusteita olisivat esimerkiksi henkilön vakaumukseen, sukupuoleen tai muuhun oikeusjärjestyksellemme vieraaseen tai sen vastaiseen perusteeseen liittyvät tai perustuvat kiellot. Nämä jätettäisiin siis huomioimatta riippumatta siitä, että kyse olisi liiketoiminnassa tapahtuneesta tällaiseen perusteeseen liittyvästä laiminlyönnistä tai rikollisesta menettelystä. Edellä olevat esimerkit ovat äärimmäisiä ja on epätodennäköistä, että Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa olisi voimassa tällaista lainsäädäntöä.

Suomessa määrättävistä liiketoimintakielloista enemmistössä perusteena on syyllistyminen törkeään kirjanpitorikokseen tai se on ainakin päärikos. Muita yleisiä perusteita ovat törkeä velallisen epärehellisyys sekä törkeä veropetos. Lisäksi liiketoimintakieltoja määrätään vuosittain muutamia myös lukuisilla muilla perusteilla, kuten törkeästä rahanpesusta ja törkeästä petoksesta. Selvimpiä kokonaisarviossa huomioon otettavia toisessa valtiossa määrättyjä kieltoja ovat sellaiset, joiden perusteena oleva rikos myös Suomessa voi johtaa liiketoimintakieltoon. Keskeiset esimerkit ovat näin ollen kirjanpito- ja verorikokset. Ei ole kuitenkaan perusteltua edellyttää, että kirjanpitoa tai verotusta koskeva ja niihin liittyvä rikosoikeudellinen sääntely olisivat sisällöllisesti yhteneväiset Suomen ja tämän toisen valtion kesken, koska se käytännössä estäisi tällaisen liiketoimintakielton huomioimisen kokonaisarvioinnissa. Vaikka muiden jäsenvaltioiden lainsäädännöiltä ei edellytettäisi, että ne vastaisivat sisällöltään Suomen lainsäädännössä säädettyä, on merkitystä sillä, miten vakavaksi tuomioistuim arvioisi esimerkiksi kirjanpitorikosta vastaavan rikoksen tai muun liiketoimintaan liittyvän rikollisen menettelyn.

Ei ole kuitenkaan poissuljettu sitä, että toisessa valtiossa määrätyn kiellon perusteena oleva rikollinen menettely ei Suomessa olisi rangaistava sen liittyessä sellaisen liiketoiminnan sääntelyyn, jota Suomessa ei esimerkiksi ilmastosyistä harjoiteta tai liiketoiminnan sääntely muutoin eroaa Suomesta. Kiellon kuitenkin liittyessä liiketoiminnan harjoittamiseen, tekisi tuomioistuim käytettävissä olevan selvityksen perusteella arvion tällaisen kiellon vastaavuudesta 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyyn nähden.

Riippumatta siitä, onko henkilölle määrätty kieltoa harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan rikollisen menettelyn perusteella, kokonaisarvioinnissa voitaisiin 4 momentin mukaan ottaa huomioon henkilön syyllistyminen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn. Näin ollen pelkästään se, että henkilön on todettu syyllistyneen liiketoiminnassaan rikolliseen menettelyyn, jota ei ole pidettävä vähäisenä, voitaisiin huomioida kokonaisarvioinnissa liiketoimintakieltoa määrättäessä. Tässäkään yhteydessä ei määriteltäisi niitä rikoksia, jotka liiketoiminnasta tapahtuneina voitaisiin huomioida, mutta niidenkin tulisi luonteeltaan vastata 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua. Näin ollen mitä edellä on todettu Suomen oikeusjärjestelmälle vieraista perusteista muualla määrätyn kiellon perusteena, noudatettaisiin vastaavasti liiketoiminnassa muualla tapahtuneiden rikosten osalta.

On huomattava, että voimassa olevan 3 §:n 3 momentissa on lueteltu tiettyjä rikoksia, jotka liiketoiminnassa tapahtuneina eivät edellytä kokonaisarviointia niiden vahingollisuudesta 1 momentissa tarkoitetulla tavalla. Koska kyse on sellaisista rikoksista, johon kokonaisarvioinnissa huomioon otettavat seikat eivät sovellu, ei esityksessä ole ehdotettu tällaisten rikosten huomioimista kokonaisarvioinnissa muulla kuin Suomessa tapahtuneena. Käytännössä tällaisten rikosten huomioon ottaminen edellyttäisi, että ne olisivat itsenäisen peruste liiketoimintakiellon määräämiselle muualla tapahtuneenakin. Esityksen kohdassa 5.1.2 on selvitetty tarkemmin, miksi tällaista vaihtoehtoa ei ole esitetty. Vaikka 3 momentista tarkoitetut rikokset eivät edellytä kokonaisarviointia niiden vahingollisuudesta, on huomattava, että esimerkiksi sen 5 kohdassa tarkoitettu kiskonnantapainen työsyryntä voi tietyissä tapauksissa olla merkityksellinen myös esimerkiksi terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen kannalta.

Jos edellytykset Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa määrätyn kiellon tai rikollisen menettelyn huomioimiseksi täyttyvät, jää tuomioistuimen harkittavaksi, minkä merkityksen se kielloille tai rikolliselle menettelylle liiketoimintakielloa määrättäessä antaa. Lähtökohtana tässä pidettäisiin, että huomioon otetaan sellainen kiello tai rikollinen menettely, jonka voidaan katsoa osaltaan ilmentävän henkilön suhtautumista liiketoiminnan harjoittamiseen vielä arviointihetkellä. Jos kyse kokonaisarvioinnissa on muualla määrätyn kiellon huomioimisesta, luonnollisena lähtökohtana on, että kiello on edelleen voimassa. Henkilön laiminlyödessä Suomessa liiketoiminnassa lakisääteisiä velvollisuuksia tai syyllistyessä rikolliseen menettelyyn, on henkilöllä tuolla hetkellä voinut olla voimassa kiello harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan toisessa jäsenvaltiossa, joka ei kuitenkaan olisi enää voimassa liiketoimintakielloa Suomessa määrättäessä. On perustelua, että huomioon voitaisiin ottaa myös tällainen kiello, joka ei ole enää voimassa liiketoimintakielloa Suomessa määrättäessä, mutta jonka voidaan katsoa ilmentävän henkilön suhtautumista liiketoimintaan laiminlyönnin tai rikollisen menettelyn täällä tapahtuessa. Keskeinen merkitys on lisäksi kiellon perusteella.

Jos kyse on kiellon sijaan vain rikollisen menettelyn huomioimisesta, on rikoksen tekoajankohdalla ja sen vakavuudelle keskeinen vaikutus liiketoimintakiellon määräämisessä. Mitä vakavammasta rikoksesta on kyse, voitaisiin ajallisen vaikutuksenkin katsota olevan pidempikestoisempi. Harkinnan tukena voidaan pitää liiketoimintakieltolain 8 §:ssä vireillepanoajasta säädettyä Suomessa tapahtuneista laiminlyönneistä tai rikoksista liiketoimintakielloa määrättäessä. Ei ole kuitenkaan estettä sille, etteikö kokonaisarvioinnissa voida huomioida viittä vuotta vanhempiakin rikoksia, jos niiden on katsottava ilmentävän Suomessa jatkuneena henkilön suhtautumista liiketoimintaan liittyviin velvollisuuksiin tai liiketoiminnassa tapahtuvaan rikolliseen menettelyyn. Ehdottomana takarajana voitaisiin kuitenkin pitää sitä, että muualla tapahtuneen rikoksen syyteoikeus olisi Suomessa tapahtuneena vanhentunut siinä vaiheessa, kun liiketoimintakielloa koskeva asia on pantu vireille Suomessa. Esimerkkeinä tällaisista voidaan mainita törkeää kirjanpitorikosta ja törkeää veropetosta vastaavat rikokset, joita on jatkettu Suomesta käsin ja joiden syyteoikeuden vanhenemisaika on kymmenen vuotta. Tämä ei kuitenkaan estä huomioimasta edellä liiketoimintakieltolain 8 §:n osalta viiden vuoden vireillepanoajasta todettua, vaikka Suomessa tapahtuneena rikoksen syyteoikeus olisikin jo vanhentunut.

Jäljempänä esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään liiketoimintakiellon luonnetta. Muualla määrätyn kiellon tai rikollisen menettelyn huomioiminen Suomessa ei merkitsisi sitä, että henkilölle määrättäisiin samasta teosta tai laiminlyönnistä uusi rangaistus, eikä huomioiminen siten olisi kaksoisrangaistavuuden kiellon vastainen. Kyse olisi ennemminkin siitä, että henkilön harjoittamaan vahingolliseen toimintaan liittyvien seuraamusten tai turvaamistoimien alueellista ulottuvuutta laajennettaisiin. Säätelyn tehoa heikentäisi kuitenkin se, että samalla edellytetään sitä, että henkilön on Suomessa toimiessaan katsottava toimineen

liiketoimintakieltolaissa tarkoitetulla tavalla. Toisaalta vaikka pelkästään Suomessa tai Suomen lainkäyttöpiirissä tapahtuneiden laiminlyöntien tai rikollisen toiminnan yksinään ei katsottaisi johtavan liiketoimintakieltoon toiminnan vahingollisuus huomioiden, voisi yhteisvaikutus vahingollisuuden kokonaisarvioinnin kautta siihen johtaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi perusmuotoisen rikollisen menettelyn, kuten kirjanpitorikoksen, osalta, jota yksinään ei arvioitaisi kokonaisarviossa siinä määrin vahingolliseksi, että sen perusteella määrättäisiin liiketoimintakielto. Oletettavasti merkittävin vaikutus esityksen mukaisella muutoksella on kuitenkin liiketoimintakiellon keston mittaamiseen.

21 §. Rekisteri. Liiketoimintakieltolain 21 §:ssä säädetään liiketoimintakieltorekisteristä. Pykälän 1–5 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *6 momentti*, jonka säädettäisiin siitä, että saatuaan Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 3 kohdassa tarkoitettun pyynnön, Oikeusrekisterikeskus antaisi rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tiedon siitä, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty Suomessa liiketoimintakieltoon. Pyyntöä olisi mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika tai henkilötunnus. Oikeusrekisterikeskuksella olisi Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion erillisestä pyynnöstä oikeus luovuttaa tieto liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kohdalle rekisteriin merkityistä muista julkisista tiedoista yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tai muuta suojattu tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä. Tiedot luovutettaisiin pyynnön tehneelle Euroopan talousalueeseen kuuluvalla valtiolle maksutta.

Tietojenvaihto jakaantuisi täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1042 säädetyin mukaisesti kahteen vaiheeseen, joista ensimmäinen koskisi sitä, onko henkilö määrätty liiketoimintakieltoon ja toinen vaihe mahdollisten lisätietojen antamista, jos vastaus ensimmäiseen kyselyyn on positiivinen. Vain ensimmäisen vaiheen tietojenvaihto on pakollinen jäsenvaltioille. Tietojenvaihtoa on käsitelty tarkemmin tiedonhallinnan muutosvaikutusten yhteydessä kappaleessa 4.2.2. Yhtiöoikeusdirektiivin täytäntöönpanoasetuksen mukaan kunkin kyselyn on koskettava vain yhtä henkilöä, ja siinä on annettava henkilön tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, vähintään etunimi, sukunimi ja syntymäaika. Sen lisäksi, että Oikeusrekisterikeskus voisi antaa tiedon siitä, onko henkilö määrätty liiketoimintakieltoon, olisi Oikeusrekisterikeskuksella oikeus antaa toisen vaiheen tietojenvaihdossa myös muut liiketoimintakieltorekisteriin merkityt julkiset tiedot. Toisessa vaiheessa tiedot annettaisiin joko yhteenliittämisyjärjestelmän välityksellä tai muuta suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa, kuten turvasähköpostia, käyttämällä. Täytäntöönpanoasetuksen mukaisesti Oikeusrekisterikeskuksella on oikeus pyytää toiselta jäsenvaltiolta lisätietoja henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa suomalaista henkilötunnusta, mutta sen pyytäminen on lähtökohtaisesta tarpeen vain, jos ensimmäisen vaiheen pyyntöön annettu vastaus on positiivinen. Edellä mainitut henkilötiedot yksilöitäisiin 6 momentissa.

Yhtiöoikeusdirektiivin 19 artiklan 3 kohdan mukaan rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän (BRIS) kautta tapahtuva tietojenvaihto on rekistereille maksuton, joten tästä säädettäisiin 6 momentissa erikseen. Vaikka toisen vaiheen tietojenvaihto tapahtuisi muutoin kuin BRIS:n välityksellä, ei maksua perittäisi.

Tietojenvaihdossa saatavien henkilötietojen säilyttämisestä säädetään yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 7 kohdassa siten, että *Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 16 artiklassa tarkoitetut rekisterit, viranomaiset tai kansallisessa lainsäädännössä minkä tahansa sähköisten menettelyjen osasta huolehtimaan valtuutetut henkilöt tai elimet eivät säilytä tämän artiklan soveltamiseksi siirrettyjä henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen eikä missään tapauksessa pidempään kuin yhtiön perustamiseen, sivuliikkeen rekisteröintiin tai yhtiön tai sivuliikkeen*

tekemiin ilmoituksiin liittyviä henkilötietoja säilytetään. Näin ollen tietojenvaihdossa siirrettävien henkilötietojen säilyttäminen on jätetty päätettäväksi vastaanottavassa jäsenvaltiossa artiklan 7 kohdan mukaisesti.

Pykälään lisättäisiin uusi *7 momentti*, jossa säädettäisiin tietojenvaihdosta suomalaisen viranomaisen pyynnöstä. Liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltainen viranomainen, syyttäjä tai tuomioistuin voisi pyytää Oikeusrekisterikeskukselta tiedon siitä, onko henkilölle määrätty toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Pyyntö voisi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot. Oikeusrekisterikeskukselle osoitetussa pyynnössä olisi mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika. Oikeusrekisterikeskus voisi pyytää täydentäviä tietoja henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi. Oikeusrekisterikeskus pyytäisi tiedot rekistereiden yhteenliittämisjärjestelmän välityksellä toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta ja luovuttaisi ne pyynnön tehneelle kansalliselle viranomaiselle maksutta. Edellä tarkoitettu pyynnön tehnyt tai muu tietoja käsittelevä viranomainen ei saisi säilyttää tietojenvaihdossa saatuja henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen liiketoimintakieltoa koskevan asian tutkimiseksi ja asian ratkaisemiseksi.

Liiketoimintakieltoain 19 a §:ssä säädetään liiketoimintakieltoasian tutkinnasta. Pykälässä säädetään tilanteista, joissa liiketoimintakieltoon määräämisen edellytyksen on aina tutkittava, sekä tilanteissa, joissa edellytykset on tutkittava pyynnöstä. Tutkinnan 19 a §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa ja muutoin tekee toimivaltainen esitutkintaviranomainen, pääsiallisesti poliisi tai tulliviranomainen. Näin ollen tällaisella viranomaiselle olisi oikeus esittää Oikeusrekisterikeskukselle pyyntö sen selvittämiseksi, onko tutkinnan kohteena oleva henkilölle määrätty toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Koska yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan mukaan tietojenvaihto koskee liiketoimintakieltoon asettamisen kannalta merkityksellisiä tietoja, voisi pyyntö käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavilla olevat merkitykselliset tiedot. Muu merkityksellinen tieto voisi olla esimerkiksi liiketoimintakiellon pituus, peruste tai asiaan liittyvä tuomio. Rikosrekisteritietoja koskevasta tietojenvaihdosta säädetään laissa rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (214/2012). Samoin oikeus pyytää tietoja olisi liiketoimintakieltoon määräämistä koskevaa asiaa käsittelevällä syyttäjällä sekä tuomioistuimella. Saatuaan toisesta jäsenvaltiosta pyydetyn tiedon tai tiedot, Oikeusrekisterikeskus toimittaisi ne pyynnön tehneelle viranomaiselle. Edellä tarkoitettu viranomainen saisi tiedot Oikeusrekisterikeskukselta maksutta.

Kuten 6 momentissa, myös 7 momentissa tarkoitettussa tietojenvaihdossa tulisi pyynnön vastaanottavalle rekisterille ilmoittaa vähintään henkilön etunimi, sukunimi ja syntymäaika. Henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi pyynnön vastaanottava jäsenvaltio voi lisäksi ilmoittaa tarvittavasta lisätiedosta. Käytännössä tämä tarkoittaisi henkilötunnusta vastaavaa henkilön yksilöivää tietoa. Täytäntöönpanoasetuksessa tällaista tietoa ei kuitenkaan ole määritelty erikseen, koska kyse on jäsenvaltiokohtaisista tiedoista.

Koska yhtiöoikeusdirektiiviin 13 i artiklan 7 kohdassa on säädetty henkilötietojen säilyttämisestä, säädettäisiin erikseen siitä, että tietojenvaihdossa saatuja henkilötietoja ei saisi säilyttää pidempään kuin on tarpeen liiketoimintakieltoa koskevan asian tutkimiseksi ja asian ratkaisemiseksi. Oikeusrekisterikeskus ei rekisteröisi tietoja, vaan välittäisi ne tietopyynnön tehneelle viranomaiselle. Tämä viranomainen tai muu tietoja käsittelevä viranomainen ei saisi säilyttää tietoja pidempään kuin on tarpeellista. Tässä säädetyn ei ole katsottava olevan esteenä sille, että liiketoimintakieltoasiaa koskevassa päätöksessä ilmenisi tietoja henkilön kiellosta

harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan jossain toisessa jäsenvaltiossa riippumatta siitä, säilytetäänkö tällainen päätös määräajan vai pysyvästi.

7.2 Kaupparekisterilaki

20 §. Finanssivalvonnan kuuleminen. Pykälän 3 kohtaa ei muutettaisi asiallisesti, mutta kohtaa selkeytettäisiin siten, että siitä ilmenisi selkeästi, että rekisteriviranomaisen on kuultava Finanssivalvontaa myös silloin, kun kyse on kiinteistörahastolaissa (1173/1997) tarkoitettua kiinteistörahastoa koskevan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muutoksen hyväksymisestä. Ruotsinnoksen osalta selkeytettäisiin sitä, että kommandiittiyhtiöllä tarkoitetaan nimenomaisesti kiinteistörahastolaissa tarkoitettua kiinteistörahastoa koskevaa kommandiittiyhtiötä.

8 Voimaantulo

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.1.2025.

Liiketoimintakieltoja koskevan tietojenvaihdon aloittaminen edellyttää kuitenkin teknistä toteutusta, mutta sen arvioidaan olevan mahdollista lain voimaantullessa tai joka tapauksessa varsin pian voimaantulon jälkeen.

9 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Oikeusministeriössä on valmisteltu esitys asetuksenantovaltuussääntelyn päivittämistä oikeusministeriön hallinnonalalla koskevaksi lainsäädännöksi. Asiaa koskeva hallituksen esitys HE 73/2024 vp on annettu 20.6.2024.

Hallituksen esityksen HE 73/2024 vp 10. lakiehdotuksessa esitetään liiketoimintakieltoain 21 §:n 1 momentin muuttamista. Muutoksella olisi vaikutus tämän esityksen 1. lakiehdotuksen johtolauseeseen.

10 Toimeenpano ja seuranta

Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla

Direktiivin (EU) 2019/1151 2 artiklan 2 kohdan mukaan sen estämättä, mitä tämän artiklan 1 kohdassa säädetään, jäsenvaltioiden on saatettava tämä direktiivin 1 artiklan 5 alakohdan, siltä osin kuin se koskee direktiivin (EU) 2017/1132 13 i artiklaa, 13 j artiklan 2 kohtaa, ja tämän direktiivin 1 artiklan 6 alakohdan, siltä osin kuin se koskee direktiivin (EU) 2017/1132 16 artiklan 6 kohtaa, noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 1 päivänä elokuuta 2023. Saman artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

Saman direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan komissio suorittaa viimeistään 1 päivänä elokuuta 2024 tai, jos jokin jäsenvaltio soveltaa 2 artiklan 3 kohdassa säädettyä poikkeusta, viimeistään 1 päivänä elokuuta 2025 tällä direktiivillä direktiivin (EU) 2017/1132 lisätyt säännöksiä koskevan arvioinnin ja esittää havainnoistaan kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, lukuun ottamatta 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja säännöksiä, joita koskeva arviointi on tehtävä ja kertomus esitettävä viimeistään 1 päivänä elokuuta 2026.

Edellä ilmenevästi yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artikla olisi tullut panna täytäntöön jäsenvaltioissa viimeistään 1 päivänä elokuuta 2023. Komissio on aloittanut asiassa rikkomusmenettelyn INFR(2023)0215. Suomi on ilmoittanut komissiolle, että 13 i artikla implementoidaan kansalliseen lainsäädäntöön siten, että lainsäädäntö on voimassa viimeistään vuoden 2025 alusta, jolloin digitalisointidirektiivin (EU) 2019/1151 täytäntöönpano olisi Suomen näkemyksen mukaan täydellinen.

11 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

Esitys on merkityksellinen yhdenvertaisuutta koskevan perustuslain 6 §:n, yksityiselämän suojaa koskevan 10 §:n, elinkeinovapautta koskevan perustuslain 18 §:n ja oikeusturvaa koskevan 21 §:n kannalta.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut liiketoimintakieltolakia voimassa olevaa lakia säädettäessä (PeVL 12/1985 vp). Tältä osin on huomioitava, että ehdotettu alkuperäinen säädös sisälsi nykytilaan nähden hyvin erilaiset edellytykset liiketoimintakiellon määräämiselle. Sittemmin perustuslakivaliokunta ei ole käsitellyt liiketoimintakieltolakia koskevia muutoksia tai lausunut liiketoimintakiellon luonteesta.

Muualla kuin Suomessa määrätyn liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvän kiellon tai rikollisen menettelyn huomioiminen Suomessa

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä.

Esityksen mukaan liiketoimintakieltola määrättäessä voitaisiin kokonaisarvioinnissa huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan samoin kuin henkilön syyllistyminen liiketoiminnassa edellä tarkoitettussa valtiossa rikolliseen menettelyyn. Edellytyksenä huomioimiselle on, että kyseessä on liiketoimintakieltolaissa tarkoitettu henkilö, joka on Suomessa menetellyt tavalla, jonka perusteella henkilölle ollaan harkitsemassa liiketoimintakiellon määräämistä. Lisäksi edellytyksenä muualla määrätyn kiellon huomioimiselle kokonaisarvioinnissa on, että sen perusteena on liiketoimintakieltolaissa tarkoitettua vastaava laiminlyönti tai rikollinen menettely. Sama vastaavuusvaatimus koskee myös pelkän liiketoiminnassa tapahtuneen rikollisen menettelyn huomioimista.

Kyse olisi kokonaisarvioinnissa huomioonotettavasta uudesta perusteesta, ei itsenäisestä perusteesta liiketoimintakiellon määräämiseksi. Toisin sanoen henkilölle ei voitaisi määrätä liiketoimintakieltola pelkästään muualla määrätyn kiellon tai rikollisen menettelyn perusteella. Koska huomioiminen olisi osa kokonaisarviointia, ei ehdotuksessa ole yksityiskohtaisesti määriteltä sitä, millä perusteilla muualla annettu kielto tulisi olla annettu, jotta se voidaan huomioida. Lainsäädäntö, kuten liiketoimintaan liittyvät velvollisuudet, vaihtelee maittain, eikä yksityiskohtainen sääntely ole mahdollista. Vastaavuus vaatimus liiketoimintakieltolain perusteiden kanssa edellyttää kuitenkin, että kyse on liiketoimintaan liittyvien velvollisuuksien olennaisesta laiminlyönnistä tai liiketoimintaan liittyvästä rikollisesta menettelystä, jota ei ole pidettävä vähäisenä. Tarkoituksena on, että huomioiduksi tulevat liiketoiminnassa tapahtuneeseen moitittavaan menettelyyn perustuvat muualla määrätty kiellot. Huomioimatta jäisivät sellaiset kiellot, jotka on määrätty oikeusjärjestelmällemme vierailta perusteilla ja jotka eivät siten luonteeltaan vastaa liiketoimintakieltolaissa liiketoimintakiellon perusteista säädettyä. Jos henkilölle ei ole määrätty toisessa valtiossa liiketoiminnan harjoittamisen kieltoa,

vaan kyse olisi vain muualla tapahtuneen rikollisen menettelyn huomioimisesta kokonaisarvioinnissa, edellytetään tällöinkin rikolliselta menettelyltä vastaavuutta liiketoimintakieltolaissa rikollisesta menettelystä säädetyn kanssa. Tämä tarkoittaa henkilön syylistymistä vähäistä merkittävämpään rikolliseen menettelyyn liiketoiminnassa.

Edellytyksenä liiketoimintakiellon määräämiselle kokonaisarvioinnin perusteella liiketoimintalain mukaan on, että henkilön toimintaa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena. Tässä kokonaisarvioinnissa voitaisiin jatkossa huomioida muualla määrätyt liiketoiminnan harjoittamisen kiellot tai rikollinen menettely. Ottaen huomioon, että muualla määrätty kiello tai rikollinen menettely ei ole itsenäinen liiketoimintakiellon määräämisen peruste samoin kuin se, että niiden huomioimisen edellytyksenä kokonaisarvioinnissa on edellä selitetty vastaavuusvaatimus, ehdotetun sääntelyn katsotaan sisältävän riittävät takeet sille, että henkilölle ei määrättäisi muualla tapahtuneen laiminlyönnin tai rikollisen menettelyn perusteella liiketoimintakielloa matalammalla kynnyksellä kuin jos laiminlyönti tai rikollinen menettely olisi tapahtunut Suomessa. Yhtiöoikeusdirektiivin vähimmäisvaatimukset täyttävänä ehdotetun sääntelyn katsotaan näin ollen turvaavan toimenpiteen kohteena olevien henkilöiden yhdenvertaisuutta.

Koska ehdotettu sääntely voi estää henkilöä harjoittamasta liiketoimintaa, se rajoittaa elinkeinovapautta. Elinkeinovapautta koskevassa perustuslain 18 §:ssä säädetään kuitenkin siitä, että jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Näin ollen lailla voidaan säätää myös rajoituksia elinkeinovapauteen.

Liiketoimintakieltolain 1 §:n, joka koskee lain tarkoitusta, 1 momentin mukaan sopimattoman ja vahingollisen liiketoiminnan estämiseksi sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen ylläpitämiseksi voidaan määrätä liiketoimintakiello siten kuin tässä laissa säädetään. Tämä esitys tukee liiketoimintakieltolain tarkoitusta. Alkuperäinen liiketoimintakieltolaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 12/1985 vp), joskin laki on säädetty ennen perustuslakiuudistusta. Liiketoimintakieltolain ja liiketoimintakiellon edellä mainittu tarkoitus huomioiden on perustuslain 18 §:n näkökulmasta pidettävä hyväksyttävänä elinkeinovapauden rajoituksena sääntelyä, joka tukee lain ja liiketoimintakiellon tarkoituksen tehokkaampaa toteutumista.

Kaksoisrangaistavuudenkiello edellyttää, ettei samasta teosta voida määrätä useampia rangaistusluonteisia seuraamuksia. Kuten edeltä ilmenee, henkilölle on voitu määrätä laiminlyönnin tai rikollisen menettelyn perusteella liiketoimintakielloa vastaava kiello jossain muualla kuin Suomessa.

Hallituksen esityksessä HE 29/1985 vp eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta on katsottu, että liiketoimintakiello on luonteeltaan elinkeino-oikeudellinen turvaamistoimenpide, jonka tarkoituksena on estää liiketoiminnan harjoittamiseen sopimattomaksi osoittautunutta aiheuttamasta vastaisuudessa vahinkoa yhteiskunnalle ja yksityisille velkojille⁹. Korkein oikeus on tulkintakäytännössään sittemmin aiempaa selvemmin rinnastanut liiketoimintakiellon rikosoikeudellisiin turvaamistoimenpiteisiin tai rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Arvioidessaan liiketoimintakiellon luonnetta suhteessa armahdusta koskevan perustuslain 105 §:ssä tarkoitettuun rikosoikeudellisen seuraamuksen käsitteeseen KKO katsoi, että rikoksen perusteella määrätty liiketoimintakiello on sellainen muu rikosoikeudellinen seuraamus, josta

⁹ Samoin esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 2/2020 vp eduskunnalle laeiksi oikeusministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta

perustuslain 105 §:n 1 momentin nojalla voidaan armahtaa (KKO 2022:78). Lisäksi korkein oikeus on jo aikaisemmin katsonut, että liiketoimintakielloilla on sekä turvaamistoimenpiteisiin että rikosoikeudellisiin seuraamuksiin liittyviä piirteitä. Korkein oikeus on katsonut perustelluksi tulkita liiketoimintakiellosta annetun lain 8 §:ää siten, että samaa menettelyä, jota on noudatettava syyteoikeuden vanhentumista katkaistaessa, on noudatettava myös liiketoimintakieltovaatimuksen osalta (KKO:2013:43).

Kun liiketoimintakiellon perusteena on rikos ja kielto määrätään rikoksesta tuomittaessa, yhteys rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin on ilmeinen. Tällöin korkeimman oikeuden käytännössä liiketoimintakieltoon on selkeämmin katsottu sisältyvän rikosoikeudellisen seuraamuksen tai turvaamistoimenpiteen piirteitä. Sillä, että liiketoimintakielto on tietyissä yhteyksissä rinnastettu rikosoikeudelliseen seuraamukseen, ei ole vaikutusta liiketoimintakieltoon turvaamistoimenpiteenä. Erityisesti siltä osin kuin edellä mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa arvioitiin liiketoimintakiellon luonnetta perustuslain 105 §:ssä tarkoitettuna rikosoikeudellisena seuraamuksena voidaan todeta, että arvio kiinnittyi nimenomaan perustuslain 105 §:n soveltamisen kontekstiin (vrt. perustuslain käsitteiden autonominen tulkinta lausunnoissa (PeVL 12/2015 vp, s. 3, PeVL 17/2018 vp, s. 2)). Tämä huomioiden ja riippumatta siitä, katsotaanko liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvä kielto rangaistukseksi tai rangaistusluonteiseksi toisessa valtiossa, ei se estä tällaisen kiellon huomioimista Suomessa esityksessä ehdotetulla tavalla. Käytännössä kyse on kiellon maantieteellisestä laajentamisesta kansallisessa sääntelyssä säädetyllä tavalla ja laajuudessa. Sen enempää kaksoisrangaistavuuden kielto ei estä määräämästä liiketoimintakieltoa tilanteessa, jossa se perustuu muualla kuin Suomessa liiketoiminnassa tapahtuneeseen rikolliseen menettelyyn ilman, että sen perusteella olisi määrätty liiketoimintakieltoa vastaavaa kieltoa. Ehdotetun sääntelyn ei ole katsottava vaarantavan perustuslain 21 §:n edellyttämää oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä.

Liiketoimintakieltoa koskeva tietojenvaihto

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679 ja sitä täsmentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Liiketoimintakiellosta annettu laki sisältää henkilötietojen käsittelyyn liittyvät erityissäännökset liiketoimintakielto rekisteristä sekä henkilötietojen luovuttamisesta. Liiketoimintakielto rekisterin rekisterinpitäjä on Oikeusrekisterikeskus. Käsittelyn oikeusperusteena on tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaista kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetään laissa rekisteröitävien henkilötietojen ja niiden luovuttamisen osalta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tietosuojasetuksen soveltamisalalla sitä täydentävä kansallisesta sääntelystä tulisi pidättäytyä ja rajata se riskiperusteisesti välttämättömään. Lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suoja ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuojasetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suoja ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisiin tehtäviin ei lähtökohtaisesti kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 11/2022 vp, kappale 7, PeVL 10/2022 vp, kappale 3, PeVL 13/2019 vp, s. 2, PeVL 31/2017 vp, s. 4). Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt toistuvasti huomiota siihen, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä

kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on näissä yhteyksissä painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. esim. PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42).

Voimassa olevan liiketoimintakieltolain 21 §:ssä säädetään siitä, että Oikeusrekisterikeskus pitää yleiseen käyttöön tarkoitettua rekisteriä liiketoimintakiellon julkisuuden toteuttamiseksi sekä kiellon noudattamiseksi ja valvomiseksi. Rekisteriin merkitään liiketoimintakieltoon tai väliaikaiseen liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön nimi, henkilötunnus ja kotikunta sekä muut rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot kiellon sisällöstä, kestosta ja muusta voimassaolosta tuomioistuimen ratkaisustaan antaman ilmoituksen perusteella. Liiketoimintakieltorekisteri on julkinen rekisteri, josta kaikilla on oikeus saada tietoja voimassa olevista liiketoimintakielloista.

Edellä mainittu aiempaa selvempi liiketoimintakiellon yhteys rikosoikeudellisiin seuraamuksiin ja turvaamistoimiin tarkoittaa samalla, että liiketoimintakielto rinnastuisi tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin turvaamistoimiin. Tämä aiheuttaa tarpeen arvioida tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen suojatoimien riittävyyttä. Samalla tietoja voitaisiin pitää valtiosääntöisesti arkaluonteisina tietoina.

Vaikka liiketoimintakielto rinnastuisi valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin, liiketoimintakiellosta annetun lain mukaisesti yksi liiketoimintakieltorekisterin tarkoituksista on liiketoimintakiellon julkisuuden toteuttaminen. Rekisterin julkisuus edesauttaa lain tavoitteita sopimattoman ja vahingollisen liiketoiminnan estämisestä sekä liiketoimintaan kohdistuvan luottamuksen ylläpitämisestä. Jokaisella on oikeus saada tietoja rekisteriin voimassa olevista liiketoimintakielloista tehdyistä merkinnöistä. Tällä on vaikutusta siihen, minkälaiset suojatoimet soveltuisivat liiketoimintakieltoa koskevien henkilötietojen käsittelyssä.

Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa säädetään siitä, että rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Suojatoimista säädetään tietosuojalain 7 §:n mukaisesti lain 6 §:n 2 momentissa. Kyseisessä momentissa säädetyistä suojatoimista kuitenkin kaikki eivät sovellu, huomioiden voimassa olevaa liiketoimintakieltoa koskevan tiedon julkisuuden. Direktiivin mukaisesti lakiin lisättäisiin säännökset liiketoimintakieltoon liittyvien tietojen säilyttämisestä. Säilytysaikaa koskevia uusia säännöksiä voidaan pitää ylimääräisenä suojatoimena sen lisäksi, mitä tietosuojalaissa säädetään. Huomioiden sen, että päättynyttä liiketoimintakieltoa koskeva tieto on säädetty laissa salassa pidettäväksi tiedoksi, ehdotettua sääntelyä voidaan pitää riittävänä yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan vaatimusten täyttämiseksi.

Tietosuoja-asetusta ja tietosuojalain säännöksiä täydentävät yksityiskohtaisemmat säännökset tietojen säilyttämisestä ovat tarpeen myös perustuslaista johtuvien vaatimusten täyttämiseksi. Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. (PeVL 14/2018 vp ja PeVL 15/2018 vp). Vaikka EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyuden vuoksi (ks. myös PeVL 14/2018 vp), on perustuslakivaliokunta

edelleen pitänyt perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tiettyjä henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi (PeVL 15/2018 vp). Näillä tarkoitetaan laajempaa tietojoukkoa kuin vain tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä (ks. tältä osin myös esim. PeVL 17/2018 vp.).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt tulkintakäytännössään erityistä huomiota arkaluonteisten henkilötietojen säilytysaikoihin. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (ks. esim. PeVL 51/2018 vp, PeVL 31/2017 vp). Valiokunta on pitänyt myös viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 3/2021 vp, s. 4, PeVL 51/2018 vp, s. 16, PeVL 13/2017 vp, s. 6) ja korostanut, että mitä pidemmäksi tietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta (PeVL 28/2016 vp, s. 7).

Jatkossa liiketoimintakieltolaissa säädettäisiin siitä, että saatuaan toiselta valtiolta yhtiöoikeusdirektiivissä tarkoitetun pyynnön, Oikeusrekisterikeskus antaisi rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän välityksellä tiedon, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty Suomessa liiketoimintakieltoon. Oikeusrekisterikeskuksella olisi erillisestä pyynnöstä oikeus antaa tieto liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kohdalle rekisteriin merkityistä muista julkisista tiedoista. Tähän voidaan yhteenliittämijärjestelmän lisäksi direktiivin täytäntöönpanoasetuksen edellyttämällä tavalla käyttää jotain muuta suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa.

Toisista jäsenvaltioista tulevat pyynnöt koskisivat yksittäistä henkilöä. Jäsenvaltio esittäisi pyynnössä henkilön etunimen, sukunimen sekä syntymäajan tai suomalaisen henkilötunnuksen. Henkilötunnusta tarvittaisiin ainakin sellaisessa tilanteessa, jossa nimen ja syntymäajan yhdistelmällä tulee positiivinen osuma eli henkilö vaikuttaisi olevan liiketoimintakiellossa. Henkilön yksiselitteinen tunnistaminen käytännössä edellyttää henkilötunnuksen. Jos toisella jäsenvaltiolla ei ole tietoa henkilötunnuksesta, jää sen harkittavaksi, huomioiko se nimellä ja syntymäajalla tulleen positiivisen osuman. Hakukriteereinä käytettävien tietojen hankkiminen kuuluu tietoa pyytävälle jäsenvaltiolle ja Oikeusrekisterikeskus vain ilmoittaisi pyynnön esittäjälle, onko tällainen henkilö merkitty Suomessa liiketoimintakielto rekisteriin. Jos vastaus olisi positiivinen, jäsenvaltiolle voitaisiin erillisestä pyynnöstä toimittaa myös muut liiketoimintakielto rekisteriin merkityt julkiset tiedot.

Toisella Euroopan talousalueeseen kuuluvalla valtiolla on velvollisuus henkilötietojen tietosuoja-asetuksen mukaiseen käsittelyyn ja velvollisuus noudattaa, mitä käsittelystä yhtiöoikeusdirektiivissä säädetään. Yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 7 kohdan mukaan artiklassa tarkoitettujen henkilöiden henkilötietoja on käsiteltävä asetuksen (EU) 2016/679 ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jotta toimivaltainen viranomainen tai kansallisessa lainsäädännössä valtuutettu henkilö tai elin voi arvioida henkilön johtajana toimimista koskevaan liiketoimintakieltoon asettamiseen liittyviä tarvittavia tietoja petoksellisen toiminnan tai muiden väärinkäytösten estämiseksi sekä yhtiöiden tai sivuliikkeiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisen varmistamiseksi. Edelleen 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että 16 artiklassa tarkoitetut rekisterit, viranomaiset tai kansallisessa lainsäädännössä minkä tahansa sähköisten menettelyjen osasta huolehtimaan valtuutetut henkilöt tai elimet eivät säilytä tämän artiklan soveltamiseksi siirrettyjä henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen eikä missään tapauksessa pidempään kuin yhtiön perustamiseen, sivuliikkeen rekisteröintiin tai yhtiön tai sivuliikkeen tekemiin ilmoituksiin liittyviä henkilötietoja säilytetään.

Vastaavasti Oikeusrekisterikeskus luovuttaisi liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltaiselle viranomaiselle samoin kuin syyttäjälle ja tuomioistuimelle sen rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän välityksellä toisesta jäsenvaltiosta edellä mainitun viranomaisen pyynnöstä saamat tiedot henkilön määräämisestä kieltoon harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan toisessa jäsenvaltiossa. Pyyntö voisi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavilla olevat merkitykselliset tiedot. Pyyntössä olisi mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika sekä tarvittaessa saatavilla oleva toisen jäsenvaltion määrittelemä tieto henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi. Tietojenvaihdossa saatuja henkilötietoja ei saisi säilyttää pidempään kuin on tarpeen liiketoimintakieltoa koskevan asian tutkimiseksi ja asian ratkaisemiseksi.

Ehdotettu tietojenvaihto Suomesta tehtävien pyyntöjen osalta poikkeaisi jossain määrin yhtiöoikeusdirektiivin täytäntöönpanoasetuksessa tiedonvaihtotilanteesta säädetystä, koska sen mukaan *Jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat pyytää BRIS-järjestelmän kautta yhdeltä tai useammalta jäsenvaltiolta tietoja siitä, onko henkilö, joka hakee jonkin yhtiömuodoltaan direktiivin (EU) 2017/1132 liitteessä II mainitun yhtiön johtajaksi, liiketoimintakiellossa tai onko hänet merkitty johonkin näiden jäsenvaltioiden rekisteriin, jossa on johtajien liiketoimintakiellon kannalta merkityksellisiä tietoja.* Esityksessä ehdotetun tietojenvaihdon on kuitenkin katsottava olevan yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan mukainen, koska sen perusteella ei ole tehtävissä päätelmää tietojenvaihdon rajoittamisesta nimittämismenettelyyn tai henkilön rekisteröintiin. Ehdotetun tietojenvaihdon on ylipäätään katsottava tukevan artiklan tavoitetta yhtiöiden kanssa asioivien henkilöiden suojaamisesta, koska tietojenvaihdossa saatua tietoa voitaisiin käyttää määrättäessä henkilöä liiketoimintakieltoon Suomessa. Mahdollinen liiketoimintakielto estäisi henkilön toimimisen myös direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa osakeyhtiöissä.

Liiketoimintakielto rekisterin osalta säädetään siitä, että liiketoimintakieltoa koskevat tiedot poistetaan rekisteristä viiden vuoden kuluttua kiellon päättymisestä. On kuitenkin huomattava, että Oikeusrekisterikeskus ei rekisteröisi tietojenvaihdossa saatuja tietoja, vaan välittäisi ne tietopyynnön tehneelle viranomaiselle. Tämä viranomaisella ei voisi säilyttää tietoja pidempään kuin on tarpeellista liiketoimintakieltoasian tutkimiseksi ja ratkaisemiseksi. Oikeusrekisterikeskus tekisi nykyistä vastaavasti rekisterimerkinnän vasta kun mahdollisesti tietojenvaihdossa saatujen tietojen perusteella henkilölle määrättäisiin liiketoimintakielto lain mukaisesti liiketoimintakielto. Edellä ilmenevän yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 7 kohdassa säädetyn ei ole katsottava olevan esteenä sille, että liiketoimintakieltoasiaa koskevassa päätöksessä ilmenisi tietoja henkilön kiellosta harjoittaa tai osallistua liiketoimintaan jossain toisessa jäsenvaltiossa riippumatta siitä, säilytetäänkö päätös määräajan vai pysyvästi.

Esityksestä ilmenevästi yhtiöoikeusdirektiivi edellyttää jäsenvaltioita vaihtamaan tietoja liiketoimintakiellossa olevista vastuuhenkilöistä, samoin kuin se edellyttää sääntelyä toisessa jäsenvaltiossa määrätyn liiketoimintakiellon huomioimisesta. Direktiivissä edellytettyä ei ole saavutettavissa ilman ehdotettua sääntelyä lukuun ottamatta sitä, että Suomi luovuttaisi liiketoimintakieltoa koskevan tiedon lisäksi myös muut liiketoimintakielto rekisteriin merkityt liiketoimintakieltoa koskevat julkiset tiedot. Luovutettavat tiedot muodostavat kokonaisuuden ja niiden on katsottava edesauttavan vahingollisen toiminnan jatkamisen estämistä toisessa jäsenvaltiossa. Kun lisäksi otetaan huomioon, mitä yhtiöoikeusdirektiivin 13 i artiklan 7 kohdassa säädetään Suomesta luovutettavien henkilötietojen säilyttämisestä toisessa jäsenvaltiossa, samoin kuin mitä tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Suomeen luovutettavien henkilötietojen säilyttämisestä, liikkumavaran käytöllä vahvistetaan henkilötietojen suojaa tilanteessa, jossa arkaluonteisina pidettäviä tietoja on tarpeen asettaa saataville ja luovuttaa direktiivin tavoitteen saavuttamiseksi. Ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia direktiivin mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi, eikä

ehdotetun sääntelyn ole katsottava olevan ristiriidassa perustuslain henkilötietojen suojaa koskevan 10 §:n kanssa.

Lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska digitalisointidirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1220/1997, 1179/2014, 749/2017, 727/2022 ja 187/2024, uusi 4 momentti sekä 21 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1220/1997, 1107/2006 ja 749/2017, uusi 6 ja 7 momentti seuraavasti:

3 §

Liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset

Henkilön toimintaa 1 momentin nojalla kokonaisuutena arvioitaessa voidaan huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan, jos kiellon perusteena on mainitussa momentissa tarkoitettua vastaava laiminlyönti tai rikollinen menettely, samoin kuin henkilön syyllistyminen edellä tarkoitettussa valtiossa mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn.

21 §

Rekisteri

Saatuun Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1132 13 i artiklan 3 kohdassa tarkoitettua pyynnön, Oikeusrekisterikeskus luovuttaa rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän välityksellä tiedon siitä, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty Suomessa liiketoimintakieltoon. Pyyntö on mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika tai henkilötunnus. Oikeusrekisterikeskuksella on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion erillisestä pyynnöstä oikeus luovuttaa tieto liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kohdalle rekisteriin merkityistä muista julkisista tiedoista yhteenliittämijärjestelmän välityksellä tai muuta suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä. Tiedot luovutetaan pyynnön tehneelle Euroopan talousalueeseen kuuluvalla valtiolla maksutta.

Liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltainen viranomainen, syyttäjä tai tuomioistuin voi pyytää Oikeusrekisterikeskukselta tiedon siitä, onko henkilölle määrätty toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Pyyntö voi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot. Oikeusrekisterikeskukselle osoitetussa pyynnössä on mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika. Oikeusrekisterikeskus voi pyytää täydentäviä tietoja henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi. Oikeusrekisterikeskus pyytää tiedot rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän välityksellä toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta ja luovuttaa ne pyynnön tehneelle kansalliselle viranomaiselle maksutta. Edellä tarkoitettu pyynnön tehnyt tai muu tietoja käsittelevä viranomainen ei saa säilyttää

tietojenvaihdossa saatuja henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen liiketoimintakieltoa koskevan asian tutkimiseksi ja asian ratkaisemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

kaupparekisterilain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaupparekisterilain (564/2023) 20 §:n 3 kohta seuraavasti:

20 §

Finanssivalvonnan kuuleminen

Rekisteriviranomaisen on ennen asian ratkaisua varattava Finanssivalvonnalle vähintään 30 vuorokautta aikaa lausua kaupparekisteri-ilmoituksen johdosta, jos ilmoitus koskee:

3) kiinteistörahastolaissa (1173/1997) tarkoitettua kiinteistörahastoa koskevan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen tai kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen taikka mainittua yhtiöjärjestystä tai yhtiösopimusta koskevan muutoksen hyväksymistä, ei kuitenkaan, jos kiinteistörahastotoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen muutos koskee vain äänettömän yhtiömiehen vaihtumista taikka nimen tai panoksen muuttumista eikä kommandiittiyhtiössä ole muita kuin sellaisia äänettämiä yhtiömiehiä, joiden osuuksiin yhtiösopimuksen mukaan sovelletaan arvopaperimarkkinalakia (746/2012);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 29.8.2022

Pääministeri

Petteri Orpo

Työministeri Arto Satonen

1.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1220/1997, 1179/2014, 749/2017, 727/2022 ja 187/2024, uusi 4 momentti sekä 21 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1220/1997, 1107/2006 ja 749/2017, uusi 6 ja 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

*Liiketoimintakiellon määräämisen
edellytykset*

*Liiketoimintakiellon määräämisen
edellytykset*

Henkilön toimintaa 1 momentin nojalla kokonaisuutena arvioitaessa voidaan huomioon ottaa myös Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa henkilölle määrätty kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan, jos kiellon perusteena on mainitussa momentissa tarkoitettua vastaava laiminlyönti tai rikollinen menettely, samoin kuin henkilön syyllistyminen edellä tarkoitettussa valtiossa mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettua vastaavaan rikolliseen menettelyyn.

21 §

21 §

Rekisteri

Rekisteri

Saatuaan Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiossa tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1132 13 i artiklan 3 kohdassa tarkoitettua pyynnön, Oikeusrekisterikeskus luovuttaa rekistereiden yhteenliittämisjärjestelmän välityksellä

tiedon siitä, onko pyynnössä tarkoitettu henkilö määrätty Suomessa liiketoimintakieltoon. Pyyntö on mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika tai henkilötunnus. Oikeusrekisterikeskuksella on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion erillisestä pyynnöstä oikeus luovuttaa tieto liiketoimintakieltoon määrätyn henkilön kohdalle rekisteriin merkityistä muista julkisista tiedoista yhteenliittämijärjestelmän välityksellä tai muuta suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä. Tiedot luovutetaan pyynnön tehneelle Euroopan talousalueeseen kuuluvalla valtiolla maksutta.

Liiketoimintakieltoasian tutkinnassa toimivaltainen viranomainen, syyttäjä tai tuomioistuin voi pyytää Oikeusrekisterikeskukselta tiedon siitä, onko henkilölle määrätty toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kielto harjoittaa liiketoimintaa tai osallistua liiketoimintaan. Pyyntö voi käsittää myös muut liiketoimintakiellon määräämisen kannalta saatavissa olevat merkitykselliset tiedot. Oikeusrekisterikeskukselle osoitetussa pyynnössä on mainittava henkilön etunimi ja sukunimi sekä syntymäaika. Oikeusrekisterikeskus voi pyytää täydentäviä tietoja henkilön yksiselitteiseksi tunnistamiseksi. Oikeusrekisterikeskus pyytää tiedot rekistereiden yhteenliittämijärjestelmän välityksellä toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta ja luovuttaa ne pyynnön tehneelle kansalliselle viranomaiselle maksutta. Edellä tarkoitettu pyynnön tehnyt tai muu tietoja käsittelevä viranomainen ei saa säilyttää tietojenvaihdossa saatuja henkilötietoja pidempään kuin on tarpeen liiketoimintakieltoa koskevan asian tutkimiseksi ja asian ratkaisemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

kaupparekisterilain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaupparekisterilain (564/2023) 20 §:n 3 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Finanssivalvonnan kuuleminen

Finanssivalvonnan kuuleminen

Rekisteriviranomaisen on ennen asian ratkaisua varattava Finanssivalvonnalle vähintään 30 vuorokautta aikaa lausua kaupparekisteri-ilmoituksen johdosta, jos ilmoitus koskee:

Rekisteriviranomaisen on ennen asian ratkaisua varattava Finanssivalvonnalle vähintään 30 vuorokautta aikaa lausua kaupparekisteri-ilmoituksen johdosta, jos ilmoitus koskee:

3) kiinteistörahastolaissa (1173/1997) tarkoitettua kiinteistörahastoa koskevan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen, kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen tai sen muutoksen hyväksymistä, ei kuitenkaan, jos kiinteistörahastotoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen muutos koskee vain äänettömän yhtiömiehen vaihtumista taikka nimen tai panoksen muuttumista eikä kommandiittiyhtiössä ole muita kuin sellaisia äänettömiä yhtiömiehiä, joiden osuuksiin yhtiösopimuksen mukaan sovelletaan arvopaperimarkkinalakia (746/2012);

3) kiinteistörahastolaissa (1173/1997) tarkoitettua kiinteistörahastoa koskevan osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen *tai* kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen *taikka mainittua yhtiöjärjestystä tai yhtiösopimusta* koskevan muutoksen hyväksymistä, ei kuitenkaan, jos kiinteistörahastotoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksen muutos koskee vain äänettömän yhtiömiehen vaihtumista taikka nimen tai panoksen muuttumista eikä kommandiittiyhtiössä ole muita kuin sellaisia äänettömiä yhtiömiehiä, joiden osuuksiin yhtiösopimuksen mukaan sovelletaan arvopaperimarkkinalakia (746/2012);

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .